

Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussanut Nalunaarusiaq

Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarneq pillugu nalunaarusiamit pingaarnersiukkat

Februar 2004

Suliarinnittoq
Ementor Danmark A/S

ATTAVEQAATIT PILLUGIT NALUNAARUSIAP IMAI:

1	ATTAVEQAATIT PILLUGIT NALUNAARUSIAQ	1
1.1	Ilusaa – Attaveqaatit pillugit nalunaarusiaq ilassutitullu nalunaarusiaq	2
2	KALAALLIT NUNAANNI ATTAVEQAATEQARNIKKUT INISSISIMANEQ	2
2.1	Attaveqaatinik pilersuinermi pisariallit	3
2.2	Politikkikkut inatsisitigullu killiliussat	3
2.3	Kiffartuussinerit neqeroorutigineqartut	5
2.4	Akinik aalajangersaasarneq akillu ineriartornerat	6
2.5	Pilersuisussaataitanermi misissuinerit	8
3	KALAALLIT NUNAANNI ATTAVEQAATEQARNERMI INERIARTORNEQ	10
3.1	Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnikkut sunniuteqarfigineqarsinnaasut	11
3.2	Unammileqatigiinnermik eqqussinissamik patsisit	16
3.3	Attaveqaateqarneq Kalaallit Nunaata siunissaani ilaasutut	19
3.4	Attaveqaateqarnermi anguniakkat siunissamullu takorluukkat	25
3.5	Ingerlariaqqinnissaq	35

1 Attaveqaatit pillugit nalunaarusiaq

*Kalaallit Nunaanni
namminersor-
tunnngorsaaneq
pillugu oqallinneq*

Kalaallit Nunaanni attaveqaatit namminersortunnngorsarnis-
saat/unammilleqatigiinnerup tamanut ammarnissaat pillugu oqallinneq nutaajunnngilaq.
Kingullermik 1990-ikkut ingerlaneranni Europami attaveqaatit unammilleqatigiinner-
mut ammaanqarnerisa kingunerinik oqallinneq annertusisimavoq. Tassunga ilan-
ngullugu Kalaallit Nunaanni oqallinnermi isumaqqaajaasoqartuaannarpoq, unammil-
leqatigiinneq atuutilerpat taava kiffartuussinertigut nioqqutissatigullu pitsaannerusumik
sullissisoqalissasoq. Taamatut kinguneqarnissaanik ilisimasunneq, EU-mi nunanit pis-
susissamisoortutut isigineqarpoq, imaanngilarli tamanna Kalaallit Nunaanni niuernik-
kut qularnaatsumik pissasoq – tassami qularnaatsumik oqaatigineqarsinnaanngilaq ta-
manut aammaassilluni unammilleqatigiinneq Kalaallit Nunaanni atuisunut tamanut
pitsaasumik kinguneqassanersoq.

*Attaveqaatit pillu-
git nalunaarusiap
siunertaa*

Nalunaarusiaq una malrlunnik siunertaqarpoq: (i) Kalaallit Nunaatani attaveqaateqarne-
rup inissimanera sammineqarpoq, kiisalu (ii) attaveqaateqarnerup ineriartortinnissaanut
periarfissat assigiinngitsut sammineqarlutik. Nalunaarusiaq Ineqarnermut Attaveqar-
nermullu Pisorta qarfirmmik suliaqqaavooq, upernaakkullu 2004-mi politikikkikut
oqallinnissamut tunngavissanut ilaasussatut, tamatumallu kingorna Kalaallit Nunaanni
attaveqaateqarneq pillugu ineriartornermut atatillugu aalajangiinnissanut toqaammavis-
sanut ilaasussatut naatsorsuussaavoq.

Nalunaarusiaq Ementor Danmark-imit¹ suliaavoq, Ineqarnermut Attaveqarnermullu
Pisorta qarfik suleqatigalugu, Pisorta qarfirmiillu oqallissaarutitut saqqummiussaq aal-
laavigalugu. Ementor nalunaarummut akisussaasuvoq. Tamatumallu nassataraa, E-
mentor-ip qulakkeertussaammagu, nalilersuinerit illuinnaasioratillu oqimaatigiiisinne-
qarnissaat.

*Apersuinerit
misissuinerillu*

Nalunaarummi ilanngussat Nuummi apersuillunilu nalilersuinerit marluusuni novem-
berimi decemberimilu 2003-imi ingerlanneqartunersuuppit. Tassani Ementor-ip so-
qutigisaqatigiit assigiinngitsut aammalu attaveqaatinik atuisut, kiisalu attaveqaatinut
tunngasunik nioqquteqartut peqatigiiffiillu, Namminersornerullutik Oqartussani aki-
sussaasut, suliffeqarfiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut, kiisalu inuit
ataasiakkaat pineqartunut isummersortartut oqallinnermilu peqataasartut oqaloqatigi-
neqarput. Aammattaaq TELE Greenland A/S (tamatumalu kingorna TELE) Ineqar-
nermut Attaveqarnermullu Pisorta qarfiup kissaateqarnera malillugu, paasissutissanik
allanillu piviusunik Ementor-imik tatiginassusaanik misissorneqarsimasunik pissarsivi-
gineqarsimavoq.

¹ Ementor tassaavoq nunani avannarlerni suliffeqarfik siunnersuinerimik suliaqartoq 2.500-nik sulisulik, taakkunannga 800-it Danmark-imiillutik. Siunnersuisoqarfik attaveqaateqarnermut tunngasunik misissu-
inernik misilittagaqarluartuuvooq, ilaatigut aningaasarsiornikkut, oqartussaasut inissisimanerisa tunngaasi-
gut, niuernikkut pissutsit teknologimullu tunngaasigut. Ementor-ip attaveqaateqarnermi misilittagai nu-
narsuaq tamakkerlugu oqartussaasut, attaveqaateqarnermilu sullissisut, Europami, Aasiami Afrikamilu
sullissinerit aallaaveqarput.

1.1 Ilusaa – Attaveqaatit pillugit nalunaarusiaq ilassutitullu nalunaarusiaq

Kalaallit Nunaanni attaveqaatit pillugit nalunaarusiaq ataatsimut isiginnilluni nalunaarusiamik kiisalu ilassutitullu nalunaarusiamik imaqarput. Ilassutitullu nalunaarusiami Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi misissukkat sukumiisumik sammineqarput. Uanilu **ataatsimut isiginnilluni nalunaarusiami, ilassutitullu nalunaarusiamit** pingaarnersiukkat sammineqarput, nalilersukkat itisilernerisa saniatigut, sukumiisumik sammineqartut ajornartorsiutaasinnaasutullu tikkuussat iserfigineqarput.

Ataatsimut isiginnilluni nalunaarusiaq marlunnut avinneqarsimavoq: Immikkoortumi siullermi Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnerup maanna inissisimaneq sammineqarpoq, immikkoortullu aappaani siunissami Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnikkut ineriartornermi periarfissat pingaarutillit oqallisigineqarlutik. Immikkoortumi siullermi oqaluttuarisaaneq tunngavigineqarpoq, kiisalu siunissaq qanoq sanarfineqarsinnaanersoq, immikkoortullu aappaani siunissami ineriartortitsineri periarfissat ajornartorsiutaasinnaasullu politikikkut suliniuteqarfigineqartariaqartut sammineqarlutik.

2 Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnikkut inissisimaneq

Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut ingerlatsineq eqqartussagaanni TELE eqqartortariaqarpoq, taannaavormi Kalaallit Nunaanni nunap sananeqaataatigut niuernikkullu unammillertariaqakkat nassatarisai ilanngullugit, attaveqaatitigut ineriartornermik saanartornermillu ingerlatsisuusimasoq.

Kisermaassisus-saatitaaneq

Ukiup 2004-ip aallartinnerani TELE inatsisit malillugit 100 %-imik Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut kiffartuussinermut kisermaassisussaatitaavoq. Taamaalilluni TELE nunarsuarmi nunani killerni attaveqaatitigut kisermaassisut ikittuinnangortut ilagaat.

Namminersortunngorsaaneq aallartilaarsimavoq

Attaveqaatitigut niurnermi namminersortunngorsaaneq aallartilaalersimavoq. Illutiniq piginnittunut terminalit atortuiniq attaveqaatitigullu atortuiniq ikkussuinerit niuernikkut ammaaffigineqarsimapput. Aammattaq inuiaqatigiit attaveqaatitigut namminersortunngorsaasoqassappat Kalaallit Nunaanni atuisunut pitsaaqutaasinnaasorisanut eqqumanerujartorput.

Tulliuttuni Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut² inissisimaneq naatsumik iserfigineqarsaaq. Tamatumunnga siunertaavoq Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi niuernikkut atugassaritaasutigullu ullumikkut inissimaneq qulaajarnissaa. Naatsumik Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut inissisimaneq atugassarititaasut tunngavigalugit politikikkut inatsisitigullu inissimaneq killiussat sammineqassapput. Tamatumap kingorna maanna kiffartuussinermi neqeroorutaasut, akit ineriartorneri, akilersueriaaserlu sammineqassapput. Taavalu TELE-p PSTN-imik³ (Internet ilanngullugu) ISDN-imillu⁴ Ka-

² Tamanna annertunerusumik ilanngussatut nalunaarusiami allaaserineqarpoq.

³ PSTN tassaavoq "Public Switched Telephone Network" – isumaqarluni: telefonit aalaakkaasut.

laallit Nunaanni pilersuinermini ilanngaasereerlugit aningaasartuutai saammineqassallutik.

2.1 Attaveqaatinik pilersuinermi pisariallit

Kalaallit Nunaat nunanit allanit pingaarutilinnik allaanerussuteqarpoq

Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut aqqissuussaaneq, attaveqaatitigut piginnaasat kiffartuussinerillu qanoq annertusarneqarlutillu aqqissuunneqassanersut oqallisigineqaleeraangat, tamatigungajak inuiaqatigiinnik annertuunik suliffissuaqarnermik ingerlatsiviusuni, niuernikkut aqqissuussaankullu atugassarititaasut aallaavigineqartarput. Tamanna Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut inissisimaneq pillugu oqallinnermi aallaavigissallugu tamatigut pitsaanerpaanngilaq, Kalaallit Nunaammi nunanut killernut naleqqiullugu arlalitsigut pingaarutilitsigut malunnaatilimmik allaanerussuteqarmat.

Pilersuinermi atugassarititaasut assigiinngissutaat pingaarutillit paasiniassagaanni inoqassutsikkut niuernikkullu Kalaallit Nunaanni atugassarititaasut ersersinneqartariaqarput:

Inoqassuseq

- 1. januar 2003 kalaallit Nunaanni inuit 56.676 –iupput. Tassani Nuuk inuttunersaaluni 13.884-inik inoqarpoq, taakku nuna tamakkerlugu inuit 25%-erai. Illoqarfiit annerpaat tulleraa Sisimiut 5.263-inik inulik, taakku nuna tamakkerlugu inuit 9 %-erai. Inuiaqatigiit taama ikitsigitillugit, nunarujussuarmullu siammarsimatillugit, illoqarfiit nunaqarfiillu qularnaatumik pilersorneqassappata attaveqaatitigut aqqissuussaaneq assut siammassissuusariaqarpoq, illuatungaanilu attaveqaatit piginnaasaannik pisariaqartitsinerit sumiiffimmiit sumiiffimmut assigiinngitsorujussuullutik.

Attaveqaateqarnermi ilaangaatit peereerlugit kaaviiartitat

- 2002-mi TELE-p ukiumoortumik ilanngaatit peereerlugit naatsorsuutai malillugit, attaveqaatitigut niurnermi kaaviiartitat 529 mio.kr-iupput. Taakku 2002-mi Danmarkimi niurnermi ilanngaatit peereerlugit kaaviiartitat 34.588 mio.kr-iusut 1,5 % -eraat. Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiortut – nunat allat assigalugit – attaveqaatinik kiffartuussinernik annertuumik atuisuupput.

2.2 Politikkikkut inatsisitigullu killiliussat

Kalaallit Nunaanni aaqqiineq immikkorluinnaq ittoq

Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnerup unammilleqatigiinnermut ammaananeqannginnerata kinguneraa, ingerlatsinerup Europami attaveqaatitigut ingerlatsinermit assigiinngitsutigut annertuumik allaanerussuteqarnera. Kalaallit Nunaanni immikkut illuinnartumik aaqqiisoqarsimavoq, Europami 1990-ikkut aallartinnerani attaveqaatitigut inatsiseqarnerup inissisimaneranut assigusumik.

Attaveqaatinik aqutsineq nakkutilliinerlu immikkoortut assigiinngitsut suleqatigiinnerisigut ingerlavoq.

⁴ ISDN (Integrated Services Digital Network) atuisut aqqutinik 2-nik telefonimut internetimullu periarfissipai .

- Attaveqaateqarnermi Kalaallit Nunaanni inatsisit killiliussat qallunaat inatsisaat piginnaatitsinermik imallit aallaavigalugit suliaavoq, tassanilu Namminersornerullutilu Oqartussat attaveqaateqarnikkut akisussaaneq tamakkiisoq Kalaallit Nunaata iluani, Kalaallit Nunaata nunallu allat akornanni, avataanullu tigummillugu.
- Naalackersuisut akuersissuteqarnerisigut TELE attaveqaateqarnikkut piumasaqaatalinnik sanaartornissamik ingerlatsinissamillu piginnaatinneqarpoq, tamatumani akiniq, atuinnissamillu najoqqutassanik naalackersuisut akuersisartuunissaat piumasaqaataalluni.
- Ineqarnermut Attaveqarmullu Pisorta qarfiup TELE-llu akornanni ingerlatsinissamut isumaqatigiissuteqartoqarpoq, taakku akornanni suleriaasissanut tunngasumik.
- Naalackersuisut attaveqaateqarnermut inatsisit naapertorlugit immikkut ittunik peqqussusiorsinnaanermik piginnaatinneqarput.
- TELE-p aktieselskab-inngorneratigut inatseqarpoq, tassanilu naalackersuisut maleruagassiorsinnaatitaapput, piginneqatigiiffiup siulersuisuinik toqqaasartussaallutik, ataatsimullu isigalugu TELE-mik piginnittutut ingerlatsisussaallutik.

Piginnittut aqutsisullu immikkoortinneqarnerat

TELE-p aqunneqarnerata malinnaavigineqarnera Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisorta qarfimmit ingerlanneqarpoq, piginnittutulli ingerlatsineq Namminersornerup pillugu Naalackersuisoqarfimmit, siulersuisut allattoqarfianit ingerlanneqarpoq. Tamatumani Namminersornerullutik Oqartussanit siunertarineqarpoq piginnittut ingerlatsisullu avissaaqqatinnissaat.

Atugassatigut pitsaasumik naliigiissumillu periarfissaqarnissaq

TELE attaveqaatitigut sullissinermi atuisunut maleruagassioornissamik piumasaqaasioornissamik pisussaaffeqarpoq, ilaatigut tamatumani pineqarlutik kikkut tamarmik naliigiissumik TELE-ip atortuutaannik atuilluarsinnaanissaanik periarfissinissaq. Pisussaaffiliinermi tamatumani ersarissarneqanngilaq, nunap isorartussusaa imaluunniit inoqqortussuseq tunngaviussanersut, tamaallunilu assigiinngitsunik isummorsorneqarsinnaalluni.

TELE-mut akuerissut unioqqutinneqarpa?

IT-mik suliffeqarfii Nuummiittut marluk, 2002-imili internetimik kiffartuussinernik neqeroosimapput, taakkulu TELE-p kisermaassiusaatitaafimminut ilaanerarpai - Pineqartut TELE-p saaffiginninneratigut, Ineqarnermut Attaveqaatinullu Pisorta qarfimmit 2003-ip ukiaani suliarineqarsimapput, tassani pineqarpoq suliffeqarfik (X) aqqutinik akikitsunnguannorlugu IT-mik nioqquteqartumut (Y)-mut tunisivoq. Tamatumallu kingorna (Y) datat siammarterneranik nioqquteqarnermini kiffartuussinernik allanik ilanngusaqarpoq. Tassani Internetip aqutaannik attaveqarnermik tuniseqqiinerit tunngavigineqarput.

Pineqartut suli aalajangiiffigineqanngillat, tamatumani politikikkut oqallinnissaq upernaq 2004-mi pisussaqaq utaqineqarpat. Kisianni ilisimasat malillugit aatsaavissuaq TELE-p kisermaassiusaatitaanerata atorunnaarsinneqarnissaanik iliuseqartoqarpoq, niuernerimillu ingerlatsivinni taamaattuni taama pisoqarnerata paasinarsisippaa, TELE-p kisermaassiusaatitaanera ajalusuulersoq.

2.3 Kiffartuussinerit neqeroorutigineqartut

Kiffartuussinerit neqeroorutigineqartut

TELE ullumikkut kiffartuussinernik assigiinngitsunik amerlasuunik neqerooruteqarpoq. Attaveqaatitigut kiffartuussinerit tunngaviusut saniatigut, soorlu telefonit alaakkaasut PSTN, ISDN, telefonip aqputaa atorlugu sianerluni Interneterneq, aamma neqeroorutigineqarput mobiltelefonu, attaviit aalaakkaasut (tamatumani KNR-ip radiukkut TV-kullu sinerissami radiut tassalu radiokædit, qaammataasallu atorlugit) sullissinerit. Qaammataasatigut kiffartuussinerit Iridium Inmarsat kiisalu sinerissami radioqarfii (tassani annaassiniarnermut isumannaallisaanermullu sullissiviit pineqarlutik)

Kiffartuussinerit tunngaviusut siammarsimaneq

Attaveqaatitigut tunngaviusumik kiffartuussinerit aamma attaviit aalaakkaasut aqputaat kiisalu radiomik tv-millu siammartiterinerit, ullumikkut Kalaallit Nunaanni inoqarfinni tamani sinerissami radiunit qaammataasallu aqputaannit attavilerneqarsimasunit ator-neqarsinnaapput. 2003-ip naanerani Kalaallit Nunaanni telefonit aqputaat 25.500 misaanniippat (PSTN ISDN-illu)

Kiffartuussinissamut akuersissutip iluani soorlu GSM/NMT mobiltelefoninik illoqarfiit mittarfeqarfiillu akornanni killeqarput. Tamanna isumaqarpoq, inuiaqatigiit 82 % -ii mobiltelefoninik atuisinnaapput, taakkunangalu 65%-it mobiltelefoneqarput⁵. Danmarkimi atuisut 85%-iupput. Kalaallit Nunaanni 2003-ip naanerani mobilinik atuisut 30.000-iupput.

Internetimut periarfissat assigiinngitsut

Kalaallit Nunaanni Internetimik kiffartuussineq Internetip aqqissuussaananut ilaavoq TELE-llu MPLS-ikkut attaveqaataanut ilaalluni⁶. Internetimut kiffartuussinernik atueriaatsit assigiinngitsuupput. Telefonit aqputaat atorlugit ISDN-imik kiffartuussissutit sumiluunniit taakkuninnga atuffiusinnaasuni atorneqarsinnaapput. ADSL-imik atuinissamik Kalaallit Nunaanni illoqarfiit 17-it 2004-ip ingerlanerani neqeroorfigineqassapput. 2003-ip naanerani Internetinik atuisut 10.000-iupput.

Attaveqaatinik atuneq annikitsumik qaffariarpoq

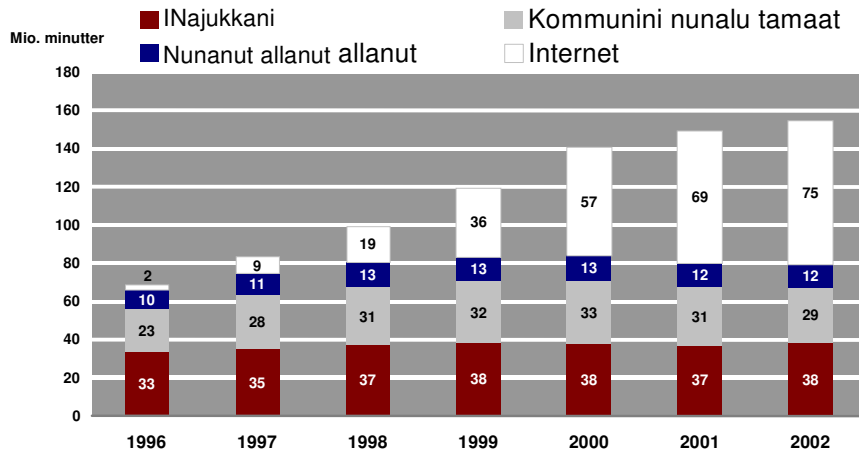
Oqaluussinernut Internetimullu atuinerit attavik aalaakkaasoq atorlugu attaviliisarnerni isertitat, 1996-imi TELE-p kiffartuussinissamik akuerissutaanut tunngasunit isertitat 66 %-era. Piffissami 1996-2002-mut oqaluussisarnerni isertitat annertusilaarsimapput, attaveqaatinilli atuinerit isertitat Internetimik atuinerit patsiseqartumik, marloriaat sinnerlugit amerlisimapput.

⁵ Inuit 100-ngaangata 53-it mobileqartarput. Inuiaqatigiinni 18% najukkaminni mobiltelefoneqarsinnaangitsut naatsorsuinerit ilaatinngikkaanni kiisitit 65%-iussaaq

⁶ MPLS (Multi Protokol Label Switching) internetimut attaveqaatinut teknologi nutaajuvoq, qanganisanut naleqqiullugu piginnasamik atorluanaerusoq.

Ilusiligaq 2.3-1: Telefonit aqqutaanni ineriartorneq

Oqaluussinerit annikillisu Internet atomeqarne-rulerpoq

KNR-ip aallakaati-taanik siammarte-rinea

Ilusilikkami takuneqarsinnaavoq, telefonikkut ISDN-ikkullu aqquit atorneqarneri ka-tikkaanni, affaata missai Internetimut sianernernut atorneqartarput.

KNR-ip TV-kut radiukkullu aallakaatitaasa siammarternerinut TELE-p attaviit aalaak-kasut atortittarpai. Naalakkersuisut attaviit aalaakkaasut atonerini, inuiaqatigiinnut aki-gitinneqartut naliginnaasut apeqquataatinnagit, akiliutissap annertussusissaa aalajanger-tarpaat. KNR-ip attaviit taakku atorsinnaavai, aningaasartuutaannaat aallaavigalugit aki-lersuinikkut, taamaattumik TELE kiffartuussinermi tamatumani iluanaaruteqanngilaq.

2.4 Akinik aalajangersaasarneq akillu ineriartornerat

TELE-p akilersui-samerani killilius-sat

Ataatsimut isigalugu TELE-p akinik aalajangersaasarnermini suliffeqarfiup aningaasati-gut patajaatsumik ingerlanissaa, illuatungaanilu ”kikkut tamarmik kiffartuussinissamut akuerineqartut atortuinik atuisinnaallutillu atorluarsinnaasunik attavilerneqarsinnaas-sapput”-mik pisussaaffitsik naammassiniartussaavaat.

Niuernerpalaartumik ingerlatsinissamik piunasaqarnerup nassatarivaa, nunap karsianit tapiisoqarneq ajornera.

Akuttunngitsunik akinik appaaso-qartarpoq

TELE-p 1990-ikkut allartinneraniilli akitigut politikkimini anguniagarisimavaa, digitali-seriinerup teknikkikkullu ineriartornerup iluaqutissartaasa akinik akuttunngitsunik ap-paasarnernut atornissai. Taamatut anguniagaqarneq ataatsimut isigalugu malinneqarsi-mavoq, Kalaallit Nunaannilu attaveqaattitigut kiffartuussinernut akiliutinik ukiup af-fakkaarlugit appaasoqartarpoq.

Ukiuni kingullerni akinik appaasarnerni TELE-p ilumini aningaasartuunik misissueq-qissaartarneri tunngavigineqartarput, tamatumamani pingaarnertut siunertarineqarluni kiffartuussinerni ataasiakkaani aningaasartuutit isertitallu imminnut naleqquttuunissaat. Tamanna ilaatigut pissutaavoq, kiffartuussinerit ataasiakkaat immikkut kiisalu kiffar-tuussinerit assigiinngitsut immikkoortillugit akinik appaavigineqartarmata. Assersuuti-galugu tamatumap nassataanik Danmarkimut attaveqartarnernut akit akinut allanut na-leqiullugit sukkanerusumik appartinneqarsimapput. Taamatut iliornermi siunertarine-

qarpoq iluanaarfiusunit nunap iluani amigartoorfiusunut matussusiarnerit annikilliar-tuaartinnissaat.

*Akit appariartor-
put, atainerlu
annertusiartorluni
– Tamannali
TELE-p aalaak-
kaasunik kaaviar-
titaqarnissaanut
qulakkeerinninngi-
laq*

Piffissami 1996-2002 telefonikkut oqaluussinerit (najugarisami, Illoqarfuit akornini, nu-nanullu allanut) 20%-imik qaffariarsimapput, piffissamilu tassani najugarisami, illoqar-fuit akornini, Danmarkimullu oqaluussinerit akit 43%, 42% 64%-imillu apparsimallu-tik. Tamanna ilutigalugu inuiaqatigiinni akit 11 %-imik qaffassimapput. Atainerup an-
nertusiartornera akillu appartarneri, imminnut naleqqiukkaanni, akit appartarnerinut
naleqqiullugu atineq annertusinerusimanngilaq, taamaammallu TELE-p telefonik
kiffartuussinermini kaaviiaartitai piffissami tassani annikillisimapput. Ilassutitut nalu-
naarusiami kapitel 1-mi telefoninut aalaakkaasunut, mobilinut Internetimullu kiffar-
tuussineri akit ineriartornerat, atainerullu annertussusaa annertunerusumik nassuiar-
neqarput.

*Atainerup anner-
tussusaa malillug
akilersuinerup
atulermera*

TELE-p 1.marts 2002 nutaatut internetimik kiffartuussinerit atineq tunngavigalugu
akilersuisitsineq atuleraa. Tamanna pivoq kiffartuussinerit VPN⁷ MPLS-ilu atuutiler-
neranut atatillugu. Taamatut akilersueriaaseqarnerup nassataraa, atuisut internetikkut
nassiussinerminni nassiussamik attaveqaatit aqputaatioorminini inittussusaa malil-
lugu akiliisalerat. Atainerup annertussusaa tunngavigalugu akilersuisarneq aamma
ADSL⁸-imut MPLS-imullu atornerarpoq. Ineriartorneq tamanna europami nunanut
periutsinut naleqqiullugu allaaneruvoq. Taakkunami attaveqaatit aalaakkaasut atorlugit
internetimik atineq atineq tunngavigalugu akilersorneqanngilaq, ”flat rate”-ili atorner-
qarluni, tassalu atineq apeqputaatinngilaq aalajangersimasumik akiliisarneq.

*Atainerup anner-
tussusaa tunnga-
vigalugu akiler-
suisitsineq atuuti-
lertinnagu suku-
miisumik naliler-
suisoqarsimavoq
– atuisulli iluari-
ninngillat*

TELE-p atineq tunngavigalugu akilersuitsinera aallaqqaammut, teknikkikkut attave-
qaatitigut aqputit ingerlatsinermillu aningaasartuutit nalilersornerinik tunngaveqarpoq.
Eqqarsaatigineqarsinnaavoq atuisut assigiinngitsut isumai aallavigalugit, akilersueriaat-
sip ineriartortinneqarnerani niuernerminni politikikkumut naleqqussaasoqarsinnaasoq.
Maannamut taamatut akilersueriaatsip aallartissimanera annermik iluarineqanngilaq,
atuisummi amerlasuut isumaqarput, tamanna Kalaallit Nunaanni Internetimik atine-
rup ineriartorneranut kigaallassaataasoq, kiisalu aningaasartuutissanut missingersuu-
siornermi nalorninermik kinguneqartartoq, Internetimut datanillu ingerlatsitseqqin-
nermut aningaasartuutit aalaakkaasuuneq ajormata. Ilassutitut nalunaarummi akilersui-
sarnermi tunngaviit kapitel 4-mi itisilerlugit sammeneqarput, atuisullu isumaat kapitel 8-
mi oqariartuutiginiarneqarlutik.

⁷ VPN (Virtual Private Network) Teknikkikkut aqqineq suliffeqarfiit assigiinngitsuni inissisimasunik
suliffiutillinnut naleqquttoq. Tassani datat ilisarnarunnaarsagaanngillat, attaveqaatitigulli allanut matoq-
qasumik attaveqatigiinerit ingerlattarlugit.

⁸ TELE-p taamatut akilersueriaatsimik atuilersitsinerminut patsisai ilassutitut nalunaarummi annertune-
rusumik iserfigineqarput.

2.5 Pilersuisussaataanermi misissuinerit

*Iluanaarfiusuniit
iluanaarfiumngit-
sunut matussusii-
sameq*

Najugaqarfinni inukitsuni attaveqaatinut kiffartuussinernut aningaasartuutit, kiffartuussinernerni ataasiakkaani iluanaarutaasunit matussuserneqartarput⁹. Kiffartuussinernut ataasiakkaanut aki ataaseq atorlugu inummut ataatsimut aningaasartuutigineqartartut taamaattumik takuneqarsinnaangillat.

*Unammilleqati-
giinnermik am-
maassisoqassap-
pat pilersuiussus-
saatitaanerup
annertussusaa
qulaajartariaqar-
poq*

Unammilernermik tamanut ammaasoqassappat TELE-llu pilersuisussaataaneq tigussappagu, taava aningaasartuutit tamatumunnga attuumassuteqartut naatsorsorneqarsimasariaqarput. Tassunga pissutaavoq, namminersortunngorsaaneq ammaakkiartuaarneqassappat TELE isertitaqarfignepaasamigut (nunanut allanut sianertarnernit, illoqarfinnilu annerni inuussutissarsiornermik ingerlatsisunit) unammillerneqartussaamat. Ilimanarluinnarporlu TELE-p ullumikkut iluanaarfiusartuniit amigartoorfiusunut matussusiisarnera pisinnaajunnaassasoq. Allatut oqaatigalugu TELE pilersuisussaataitallersinnaavoq sumiiffinni kiffartuussinernut atuisunullu iluanaarfiumngitsunut. Tassa imaappoq pilersuisussaataanermi amigartoorortoqassaaq, TELE-p pilersuisussaataitasut tapiiffigineqartariaqarneranik kinguneqartumik. Tamanna tunngavigalugu attaveqaatit pillugit nalunaarusiami Kalaallit Nunaanni pilersuisussaataanermik misissuinerit sammeneqarsimapput.

2.5.1 Kiffartuussinernik toqqaasarnertit

*TELE taperneqar-
tariaqassaaq*

Pilersuisussaataanermik misissuineri apeqqut pingaarutilik tassaavoq kiffartuussinernit sorliit pilersuisussaataanermut ilaatinneqassanersut. Tassunga atatillugu Ineqarnermut Attaveqaateqarnermullu Pisortaqarfik aalajangersimavoq, kiffartuussinernit pilersuisussaataanermik misissuineri uani tassaassasut PSTN (taassumalu ataani Internet) ISDN-ilu. Ilassutitut nalunaarummi kapitel 5-imi itisilerneqarput, assersuutigalugu sooq mobiltelefonit pilersuisussaataanermi kiffartuussinernut ilanngunneqarsimannginersoq.

Sooq mobiltelefonit pilersuisussaataanermut ilaatinneqanngillat?

Mobiltelefonit pilersuisussaataanermi misissuinerimut ilaatinneqassanersut annertuumik oqallisigineqarsimavoq. Pilersuisussaataamut kiffartuussinernut ilaatinneqartussanut tunngavigineqartartoq tassaavoq, pilersuisussaataanermut kiffartuussinerni tunngaviummik kiffartuussi-

⁹ Iluanaarfiusuniit amigartoorfiusut matussuserneqartarput, TELE-p iluanaarfiusuniit amigartoorfiusut matussuseraangit Kalaallit Nunaanni illoqarfinniikaanni nunaqarfinniikkaaniluunnit attaveqaatitigut kiffartuussinernit assigiimmik akillit neqeroorutigineqartarput. Sumiiffinni inukitsuni telefonitigut kiffartuussinernit sumiiffinnut inoqqortunerusunut naleqqiullugit akisunerungaatsiarput. Tassa imaappoq illoqarfinni annerni attaveqaatinik atuisut, kiffartuussinernit atornerini aningaasartuutinut naleqqiullugu akiliivallaartarput. Tassani iluanaarutit matussutitut atorneqartarput, sumiiffinni telefoninik atuineri isertitat aningaasartuutinut matussusiinnaangikkaangata.

Taamatut periuseqarneq Kalaallit Nunaanniinnaangitsoq aammali nunani allani attaveqaatinik sullissivinni atorneqartarpoq.

nerit pineqartarmata. Allatut oqaatigalugu, tassani pineqartarput sumiiffiit iluanaarfiunngitsut inuiaqatiminnut avatiminniitunut attavilernissaat qulakkeerneqassasoq. Mobiltelefonit taamatut taaneqarsinnaangilaq, tassami inuiaqatigiit tamarmik telefonit aalaakkaasut atorlugit periarfissaqareermata.

Tamatumap saniatigut nunaqarfinniit paasissutissanik misissuisoqarsinnaangilaq, nunaqarfinni mobiltelefonit atunngimmata. Politikikkut illoqarfinnarni mobiltelefonik pilersuisusaatitaanermik aalajangersaanissaq pisinnaangimmat, periarfissatuaalissaaq nuna tamakkerlugu mobiltelefonit atulernissaanik aalajangiinissaq. Tamanna annertuumik nalorninartoqarpoq, tassami nunaqarfinni mobiltelefonit isertitat aningaasartuutillu naatsorsorneqartariaqassammata.

Tamanna pissutigalugu maanna mobiltelefonit pilersuisusaatitaanermi kiffartuussinernut ilaatinneqanngillat.

Pilersuisusaa-taanermi aalajangersakkat allangortinneqarsinnaapput

Pingaarteqarpoq eqqaamassallugu, pilersuisusaatitaanermi aalajangersakkat allangortinneqarsinnaammata. Allatut oqaatigalugu kiffartuussinernit pilersuisusaatitaanerup ataaniittut tassanilu malitassatut aalajangersakkat, inuuttaasut pisariaqartitaat politikerillu kissaataat kiisalu teknikkikkut aningaasarsiornikkullu ineriartorneq aallaavigalugit naleqqussarneqarsinnaapput. Assersuutigalugu telefonit aalaakkaasut mobilillu akornanni ineriartorneq taamaaginnassappat, mobiltelefonilu inuiaqatigiinnit attaveqaatit pingaarnertut isigineqalissappat, pissusissamisuusaaq nalilersussallugu, mobiltelefonit kiffartuussinernut pilersuisusaatitaanermut ilaasunut ilanngunneqassanersoq.

2.5.2 Pilersuisusaatitaanermik misissuinerup inernerit

Nuuk kisimi aningaasartuutit peereerlugit iluanaarfiusinnaavoq

Misissueqqissaarnerit takutippaat kiffartuussinernit pilersuisusaatitaanermik attorneqarsimasut (tassalu telefonit aalaakkaasut Internetilu) neqeroorutiginerini, illoqarfik ataasinnaaq ilanngaait peereerlugit iluanaarfiusinnaasoq – tassalu Nuuk. Allatut oqaatigalugu, niuertoq pilersuisusaatitanermik pisussaaffeqanngitsoq Kalaallit Nunaanni siullulluni kisimiillunilu Nuuk kisiat kiffartuussinernik pilersuisusaatitaaffiusunik pilersorinnaavaa, ilanngaait peereerlugit isertitani annertunerutinniarunigit.

Matumani naqissuserneqassaaq, kiffartuussinernit pilersuisusaatitaanermik attorneqartut akii september 2003-imeersut, atuisullu amerlassusai periuserlu piffissaq taanna atorneqartoq malillugu sullissisoqarpat, aatsaat taama inerniliisoqarsinnaammata.

Kalaallit Nunaanni illoqarfinnik nunaqarfinnillu iluanaarfiunngitsunik pilersuisusaatitaanermi amigartoorut, maanna **ukiumut 38 aamma 48 million kr-nit**¹⁰ missaaniitutut oqaatigineqarsinnaavoq. Taakku agguaqatigiisillugit inummut ataatsimut ukiumut 670 aamma 850 kr-it akoranni naleqarput aammalu TELE-p 2003-mi (pilersuisusaatitaanermi) kiffartuussinernut 3-nit ilanngaait peereerlugit ukiumut kaaviaartitaasa 22 % aamma 28 % -erai.

¹⁰ Inernerata annertuussai assigiinngillat, ilassutitut nalunaarummi nikerarsinnaanerini misissuinerit takutimmassuk, amigartoorutit annertuumik nikerarsinnaasut, tamatumani nalilersuutit qanoq ittueneri apequtaallutik. Ilaangaait peereerlugit kiffartuussinernik ataasiakkaanik iluanaarfiusinnaasunik misissuineri paasineqarpoq, Nuuk kisiartaalluni ilanngaait peereerlugit, nalilersuutit allangorarnerni, aalaakkaasumik niuernerpalaartumik ingerlatsiviusinnaasoq. Maluginiarneqassarli Qaanaaq/Pituffik ilaatigooriarluni ilanngaait peereerlugit iluanaarfiusinnaamat.

Amigartoorutit annertussusaanik eqqartuinermi puigorneqassanngilaq, misissuinermi paasineqarmat, kiffartuusinerit pilersuisussaataitanermik attorneqartut imminut akilersinnaasumik neqeroorutaasinnaasut maani nunaqartut sisamararterutaannaanun atorneqarsinnaasut – tassalu Nuummi najugaqartunit. Amigartoorutit annertussusaanniit suli annermik matumani ersersinneqarpoq, Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut ingerlatsinermi atugassarititaasut qanoq ilungersunartigisut, aammalu nunani allani attaveqaatitigut ingerlatsisutut, annertuumik atuinermi iluaqutaasinnaasunik atorluaanissaq qanoq ajornakusoortigisoq.

Iluaqutissat naatsorsorneqarsinnaanngitsut pilersuisussaataitanermi amigartoorutit matussusersinnaanngilaat.

Kiffartuussisoq pilersuisussaataitanermut atatillugu amigartooruteqarnerani tapiissuteqartarnissamik nalilersuinermi, pilersuisussaataitanermi iluaqutitigut naatsorsorneqarsinnaanngitsunik taakkartuisoqarsinnaavoq. Taakku ilassutitit nalunaarummi takuneqarsinnaapput. Oqallisigineqarsinnaavoq qanoq taakku naatsorneqarsinnaanngitsut piviusorpalaartiginersut Kalaallit Nunaannullu qanoq isumaqarnersut. Qanorluunniit oqallinneq inerneqassagaluarpat, erseqqissoq unaavoq, iluaqutaasinnaasut taakku sukkul-luunniit matussusersinnaanngimmagut aningaasartuutit annertuut, Kalaallit Nunaanni pilersuisussaataitanermut attuumassuteqartut. Tamanna isumaqarpoq, Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut unammillernermik ammaasoqassappat, pilersuisussaataitanermik ingerlatsisut ingerlatsinermi amigartoorutaat matussusersinartariaqarput.

3 Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi ineriartorneq

IKT-p atorneqarnera

Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit ilisimasat-attaveqaatillu silarsuaannut ikaarsaariartorput. Nunarsuarmit allani pissut assigalugit, digitalimik allafissorneq, e-ilinniarneq (internetikut ilinniarneq), e-niuerneq (internetikkut niuerneq) aammalu atortuutit nutaat "ilisimasakkaanik" pilerneqarsimasut, nutaaliornermilu piimasaqaatit annertusiartortut, periataallaqqissuunissamik, atorluasinnaanermillu, ineriartorneq sunerneqarsimasussavoq. Unammilligassaq tassaavoq paasissutissiinermit attaveqaateqarnermilu teknologip IKT-ip (informations-og kommunikationsteknologi) atorluarnissaa, attaveqaateqarnerup iluaqutissartai inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit pitsaasumik kinguneqassappata.

Kalaallit Nunaat ineriartornerup tamatumaa avataanut inississinnaanngilaq. Ilisimasanik suliaqarneq, e-niuerneq digitalimillu allafissorneq politikkimik sunniissussaapput – aamma Kalaallit Nunaanni. Taamaattumik pisariaqarpoq, inuiaqatigiit ilisimasaqarluartut nutaanullu eqqummaarissut pilersinneqassappata, pisariaqartitaasut isiginierneqarnerunissaat

Tamaammat immikkut soqutiginaateqarpoq, ineriartornermut tamatumunnga iluaqutaasinnaasumik, periarfissat assigiinngitsut attaveqaateqarnikkut iliuuserineqarsinnaasut misissornissaat.

3.1 Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnikkut sunniuteqarfigineqarsinnaasut

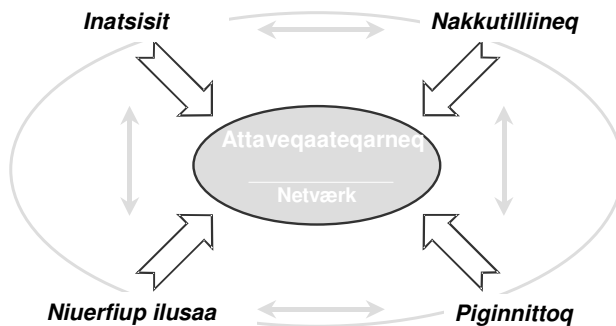
Inuiaqatigiit nutaaliaasunik ilisimasaqarluartut pilersinneqassappata: Attaveqaateqarneq ingerlaluartariaqarpoq

Inuiaqatigiit nutaaliaasut pilersinneqassappata attaveqaatitigut IKT-kullu ingerlaluartariaqarpoq. Attaveqaatinik ingerlatsivik ingerlaluartariaqarpoq:

- Kiffartuussinerit akikitsut , inuit ataasiakkaat pisariaqartitaannut naleqqussarneqarsimasut.
- Attaveqaatinut aserfallatsaaliinermut, sanaartornernut, ineriartortitsinernullu aningaasaliisernerit
- Atorluarsinnaasumik isumannaatsumillu attaveqaateqarneq

Inuiaqatigiit ineriartortinneranni Namminersornerullutik Oqartussat attaveqaateqarnermi anguniakkat anguniarnerini sukkut sunniuteqarsinnaappat? Ilusilligaq una aallavigalugu akisoqarsinnaavoq.

Sunniuteqarsinasut 4-it

Immikkoortut sisamat (inatsisiliorneq, aqutsineq, niuernermi iluseq, piginnittuuneq) tamarmik immikkut sunniisinnaapput. Tamannalu ilutigalugu imminnut aamma sunnersinnaallutik.

3.1.1 Inatsisiliorneq

Kalaallit Nunaanni inatsit atuuttoq nunanut allanut naleqqiullugu allaanerungaat-siarpoq

Kalaallit Nunaanni inatsisit killiusaat malillugit attaveqaateqarnermi ineriartorneq aammalu niuerfimmi tassani periusissanik aalajangersaaneq ingerlanneqarpoq – tassani aamma TELE-p Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut kiffartuussinernik kisermaassisusaatitaanera kiffartuusinissamik akuersissummi inatsisitigut aalajangersarneqarsimapput. Attaveqaatitigut inatsit atuuttoq arlitsigut Europami inatsisinut atuuttunut naleqqiullugu annertuumik allaanerussuteqarpoq.

Nunani allani attaveqaatitigut unammillernerup ammaanneqarnera nioqqutinik pitsaannerusunik –akikinnerusunik - attaveqaatitigullu kiffartuussinernik amerlanerusunik periarfissisutut isigineqartarpoq, tamannalumi IKT-mik atuinerunermik aamma kinguneqartarluni. Tamannali Kalaallit Nunaanni imaaliannaq atorneqarsinnaanngilaq, tassami niuerfinnut mikisunut amerlasuunut imminnut ungasissumik inissisimasunut, ki-

Assiginningsitsinani naapertuilluartumik atugas-saqarnissaq

sermaasisussaatitaanermik ingerlatsineq pitsaanagerusinnaammat. Isummertoqassappalli, attaveqaateqarnermi unammillernermik ammaassineq atorluaanerunermik, ungasissorlu isigalugu anguniakkanik angusaqarluarnerusoqassasoq, taava inatsisitigut annertuumik allannguisoqartariaqassaaq. Tamatumani pisariaqassaaq unammileqatigiit akornanni naapertuilluartumik ingerlatsinissap qulakkeernissaa.

Nunani allani attaveqaatitigut unammilleqatigiinnermik ammaassiviusimasumi misilit-takkat takutippaat, kisermaassisutoqqat „suluisa kipinissaat“, tamannalu ilutigalugu namminersortunngorusunneq pilerinarsarneqassappat periutsit nutaat atuutsilernissaat pisariaqarto. Allatut oqaatigalugu pingaaruteqarpoq, namminersortunngorlaa attave-qaatit aqputaannik atuinissaminut naapertuilluartumik assiginningsitsinngitsumillu atu-gassaqartitaanissaat. Tamanna ilutigalugu aamma pingaaruteqarpoq, attaveqaateqar-nermik aqutsisut/nakkutilliisut nukittorsarneqarnissaat – siullermik pineqartut arlaan-naanulluunniit atasuunnginnissat eqqarsaatigalugu. (ataaniittoq takuuk)

Nutaanik inat-sisliormi katite-risoqartariaqarpoq

EU-mi nunani attaveqaatitigut unammilleqatigiinnermik ammaassinernut atatilugu peqqissaartumik katiterinikkut inatsisilioroqarsimavoq. Tamatumani attaveqaateqar-nermik ingerlatsissuusimasoq ajornartorsiortitsisarsimavoq. Tamannali ilutigalugu – inatsisit arlaleriarlugit misissorlugillu allanngortittareerlugit – inatsisiliornerup qanoq ilusilerneqarnissaanut najoqqutassanik pilersitsisoqarsimalluni.

3.1.2 Niuernermi iluseq

Attaveqaatit aqqu-taanik unammil-lemissaq takor-looruminaappoq

Kalaallit Nunaata sananeqaataata pissutaalluni (niuerfissap killeqarnerujussuata, naju-gaqarfiit siammasissuunerisa, silamik atugassarititaasut imaannaanngitsuunerisa il.il) unammillernissamat atugassat pitsaavallaanngillat. Namminersortunngorsaanermi naat-sorsuutigisariaqarpoq niuertut amerlassutsimikkut killeqangaatsiarnissaat, tassami ili-manaateqarmat ikittuinnaat iluanaaruteqarlutik TELE-mut unammillersinnaanissaat.

Tamatumani ingammik attaveqaatit aqputaasa aqqqissugaanerisigut unammillertoqas-sappat¹¹. Tassami Kalaallit Nunaanni attaveqaatit aqputaannik nutaanik sanasoqassap-pat tamanna akisoorujussuusaaq. Tamatumunnga pissutaavoq silamik atugasaarititaasut immikkut illuinnartuuneri, inuiaqatigiillu siammasissumik inissisimani. Attaveqaatit aqputaasa aqqqissuusaaanerini atortussiat pingaarutillit ilai, Kalaallit Nunaannut naleqqiullugit atuisunut amerlanerujussuarnut naleqqussangaasarpur – taamalilluni Ka-laallit Nunaanni attaveqaateqarnermik sullissivik atortussanik pisinermini, atugassani sinnerlugit „pisariaqanngitsunik“ pisisussaassaaq, soorlu swithes centralillu eqqarsaatigalugit. Pilersitsiniarnermi aningaasartuutit annertuut, isertiviusinnaasullu killeqartut eqqarsaatigalugit, Kalaallit Nunaanni attaveqaatit aqputaasa aqqqissuusaaanerisa tun-gaasigut unammillersinnaaneq killilerujussuavoq.

Taamalilluni Kalaallit Nunaanni niuernikkut immikkut inissisimaneq pissutigalugu, TE-LE-p saniatigut imminut napatissinnaasunik unammillersinnaasunillu pilersitsinissaq

¹¹Tassa imaappoq, Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermik kiffartuussinernik neqeroortoq nutaaq attaveqaatitigut aqputinik nutaanik allanik sanaartortariaqassaguni.

Kisianni aamma...Kalaallit Nunaanni unammillersinnaanermik periarfissat

ajornakusoorpoq. Tamannali isumaqanngilaq unammilleqatigiinnerup eqqunnissaa ajornavissortoq. Niuerfinni mikisuni attaveqaatitigut aqputinik imminut akilersinnaasunik pilersitsinnaaneq teknikkikkut ineriartornermi orninneqarpoq. Tamatumani pineqarput teknikkikkut atortuutit ledninneqanngitsut soorlu Fixed Wireless Access (FWA), attaveqaatit aqputaannut isernissami periarfissatut allatut atorneqarsinnaasut. Attaveqaatit aqputaannik aqqissussaanermi unammillernissap saniatigut periarfissaavoq, kiffartuusinertigut unammilleqatigiinnissaq, tamanna pisinnaavoq TELE- p attaveqaatit aqputaannik atuinnissamik namminersortunut tunisinissaanik peqquneqarneratigut.

Oqaatigiuminaappoq namminersortut nutaat ataannarsinnaanersut – tamatumani aqutsisut apeqputaasapput

Oqaatigiuminaappoq, Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut namminersortunngorsaasoqassappat, niuertut nutaat iluatsitsissanersut. Atuisussat ikittuinnaaneri, attaveqaateqarnermik misilittagalinnik sulisussaaleqisinnaaneri, Kalaallit Nunaannilu niuernermik ilisimasakinnerit pissutaallutik, namminersortut aallartikkaluartut niuerfiup kukkusumik nalilersorsimaneratigut akiliisinnajunnaarlutik uniinnaratarsinnaapput. Allat teknologimik nutaamik atuilluaanermikkut, ataannarnissaminnik periarfissaqarsinnaapput – kisianni immikkut kiffartuussinernik, soorlu Internetimi niuerutaasinnaasunik immikkut periarfissiinermikkut.

Niuernermi periarfissat killeqarneri pissutaallutik, pisariaqassaaq aqutsisut namminersortunngorlaanut oqimaattorsortitsinnginnissaat.

3.1.3 Aqutsineq

Nunat attaveqaatitigut unammilleqatigiinnermik ammaasimasut amerlanerpaartaasa, aqqissuussaaneq pinnagu iliuutsitigut aqutsineq qinersimavaat. OECD-mi nunanik assersuutissaqanngilaq, attaveqaatinik kiffartuussisut annersaannik pinngitsaaliinikkut agguluisimasunik. Tassunga paarlagullugu suliffeqarfik ataatsimoortinneqarpoq, aqutsinermilu pingaartinneqarluni naapertuilluartumik immikoortitsinngitsumillu niuerfimmi tassani namminersortunngortunut nutaanut periarfissiinnissaq.

TELE-p aguuluneqannginnissaanut patsisit

Ilasutitut nassuiaammi kapitel 6-imi, TELE attaveqaatitigut aqqissuusaanermigut kiffartuussinermigullu avinneqartariaqanngitsaq. Taamatut aggulunneqassappat ataatsimut ingerlatsinikkut – annertuumillu atuilluni ingerlatsinikkut iluaqutissat sapaginneqartussaapput. Aamma nutarterinermi attaveqaatillu aqputaannik pitsanngorsaalluni sanaartornermut aningaasalissaneri ataatsimut aqqissuunnerini ajornartorsiutit annertuut pilersinnaapput. Aammattaaq taamatut agguluisoqassappat politikikkut, aqutsinikkut, allafissornikkullu nukippassuit atortariaqassapput. Nunani allani taamatut iliortoqarsimannginnaera pissutigalugu, misilittakkanik takusassaqanngilaq, taamaallillunilu Kalaallit Nunaat annertoorujussuarnik ajornartorsiuteqalersinnaavoq, ajornerpaassappallu kukkusunik aalajangiisoqarsinnaalluni, attaveqaatitigut ingerlatsinermut sivisuumik ajorluinnartunik kinguneqartunik.

Tamatumani soorunami niuernermi immikkoortortaarfut aggulunneqarsinnaaneri matunneqarsinnaanngillat, kisianni attaveqaatitigut aqputit aqqissuusaanerisa kiffartuussinernit avissartinneqarnissaat kaammaattuutiginaqanngilaq. Periarfissaq eqqarsaatigineqarsinnaasoq tassaavoq TELE-p niuerfiisa ilaasa avissartinneqarsinnaaneri; assersuutigalugu mobilinut tunngasortaa, tassani unammillerneq annertusineqarsinnaavoq, TE-

LE-llu aalaakkaasumik telefoninut kiffartuussinerata saniatigut periarfissiisoqassalluni. Taamatulli avissartitsisoqassappat aqutsisut tungaaniit aamma annertuumik sulisoqartariaqarpoq – avissaartinneratut atatillugu minnerunngitsumillu tamatumap kingorna.

TELE-p maanna aaqqissuussaanaera allanngortinneqassappat, tamanna ungasinnerusog isigalugu attaveqaatitigut ineriartorneermi anguniakkanik tunngaveqartariaqarpoq. Aatsaat attaveqaateqarnermik ataatsimut isiginnilluni pilersaaruteqarnikkut, TELE-p aggulunnissaanik iliuusissat imaannaanngitsut eqqartorneqarsinnaapput. Matumani erseqqissumik paasineqartariaqarpoq, unammilleqatigiinneq ingerlanneqarusunnersoq imaluunniit attaveqaatitigut kisermaassilluni ingerlatsineq attatiinnarneqarniarnersoq.

Aqutsisunut piumasaaqatit annertunerusut

Tassunga atatillugu erseqqissarneqartariaqarpoq, unammilleqatiinnermik ammaasoqassappat tamanna ullumernit annertuneroqisumik aqutsisunut piumasaaqatitaqartoq¹². Aammattaaq maannamut aaqqissuussaaneq, TELE-p Ineqarnermut Attaveqaateqarnermullu Pisortaqaarfimmit nakkutigineqarneranik nassatalik, namminersortunngorsaanermi atorveqarsinnaassanngilaq. Tamatumunnga pissutaavoq „nakkutiginnittuuneq“ „piginnittuunerlu“ maannatut aaqqissimatillugit taakku imminut qanittuararsuummata, taamaalillutillu unammillertut nutaat aqutsisunik tatiginninnerat killeqassalluni, soorlu TELE piumasaaqateqartillugu arlaannaannulluunniit atannginnissaq eqqarsaatigalugu.

Piumasat annertusissapput

Taakku saniatigut Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut unammilleqatigiinneq eqqunneqassappat periutsinut piumasaaqatit annertunerusussaapput. Paasiuminartuussapput kinaassusersiortuunatillu. Tamanna ima isumaqarpoq, ullumikkut aaqqiissutit persuar-siutaanatillu killilersuivallaanngitsut maannamut ajornartorsiutaanatillu atorluartut, unammilleqatigiinnerup ammaannerani imaaliiallaannaq atorsinnaanaviannngimmata.

Nakkutilliisut arlaannaanulluunniit atanngitsut

Tamatumap nassataanik, soorlu aamma EU-mi taama iliortoqarsimasoq, attaveqaateqarnermi namminersortumik arlaannaanulluunniit atanngitsumik nakkutilliisoqartariaqarpoq. Aammattaaq pisariaqassaaq immikkoortut assigiinngitsut pillugit nutaanik inatsisiliornissaq.

Periutsit pillugit piumasat annertusissapput

Aamma TELE-p namminersortullu nutaat unammilleqatigiinnerup iluani naligiinngitsumik inissisimanerat atorunnaarsinniarlugu, nakkutigisamik TELE-p pigisaanik attaveqaatit aqputaanik atuisinnaaneq aaqqiivigineqartariaqarpoq. Tamatumani suut aqutsisutigut pisariaqartinneqarnerisut, periuseq suna atorniarneqarnerisog, arlaannaannullu atanngitsunik ilisimasallit qanoq ittut atorveqarniarnersut apeqqutaassapput. Nunani allani misilittakkat aallaavigalugit, mianersortumik oqaatigineqarsinnaavoq, Kalaallit Nunaanni nakkutilliivik arlaannaanulluunniit atanngitsog 7-10-inik ilinniagartuunik inuttalik pilersinneqarsinnaassasoq.

---

¹² Tassunga atatillugu pingaaruteqarpoq erseqqissasallugu, Kalaallit Nunaanni kisermaassisussaataaneq attatiinnarneqassappat, aamma nakkutiginninnissamik aaqqisuussineq nukittorsarneqartariaqarmat. Tamatumunnga siunertaavoq, attaveqaateqarnermi sunniisinnaanikkut aqutsinikkullu inuiaqatigiinnut iluaqutaasumik ingerlatsisoqarnissaa – pisariaqartitsineq tamanna aamma kisermaassinermik atorunnaarsitsinermut atatillugu erseqqissarneqarpoq

Nakkutilliisunik
inuttalersuineq

Aningaasartuutit

Ataatsimut isigalugu attaveqaatinik nakkutilliissusamik taamaattumik pilersitsinissaq 5-10 mio.kr-inik naleqarsinnaavoq, taakkulu saniatigut ukiumoortumik ingerlatsinermi aningaasartuutit. EU-mi nunat akornani naliginnaavoq attaveqaateqarnermut tunngasunik suliffissuaqarfiit assigiingitsutigut akitsuutitigut taakku matussuserneqartarlutik.

3.1.4 Piginnittuuneq

Namminersortun-
gorsaarusunermut
patsisit naligiin-
naasut

Ukiuni kingullerni 10-15-ini nunani killerni arlalinni attaveqaateqarnermik suliffeqarfiit naalagaaffinit pigineqartut tuniniarneqarnissaat oqallisigineqartarsimavoq. Tamatumani tunngavigineqarlutik suliffeqarfiit namminersortunit pigineqartut naalagaaffinit pigineqartunit eqaannerusumik ingerlanneqarsinnaaneriniq isuma, kiisalu suliffeqarfiit pingaartitaasa piviusunnigortinnissaannik kissaateqartoqarnera. Kissaatigineqartarpoq naalagaaffiup aningaasaqarnerata, attaveqaatinik ingerlatsivimmit avissaartinneratigut, niuernikkut unammilleqatigiinnerit eqaatsumik ingerlasut pilersinnissaat, aamma naalagaaffiup attaveqaateqarnermillu ingerlatsiviup akornanni, iluanaaruteqarfusut amigartooruteqarfusunit matusserneqartarnerisa millisarnissaat patsisaasunut ilaasimagunarput. Kiisalu aningaasaliissusamik nunarsuaq tamakkerlugu pissutsinik ilisimasalinnik kaammattuinnissaq, tamatumuunakkullu nunarsuaq tamakkerlugu attaveqaatinik sullissisunik pissarsinikkut ataatsimut ingerlatsinikkut ineriartornikkullu iluaqutissarsinnaaneq aamma patsisinut ilaasimagunarlutik.

TamakkiiSUMIK
namminersor-
tunngorsaaner-
mi sunniisinaaneq
killeqalissaaq

Namminersortunut ammaanermi imaanngilaq Europami naalakkersuisut piginnittuunnaavissimasut. Nunani ikittuinnarni naalagaaffiit piginnittuunermi piivissimapput. Tamatumunnga patsisinut ilaavoq, namminersortut pigilerpassuk naalagaaffiup suliffeqarfimmut akulerussinnaanera killeqalissamat.

Kisermaasisussaataaneq namminersortunngorsaanerlu imminnut akulerutinneqassapata tamanna Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut kingunerluttussaavoq. Isumaqartoqarpat TELE-mik namminersortunngorsaanerup attaveqaatitigut sullissineq pitsaanerulersissagaa aammalu TELE-p toqqannartumik nakkutigiunnarneratigut iluaqutaasinnaasut akornutaasinnaasunit amerlanerusut, tamanna unammilleqatigiinnerup ammaasivigineqarneranut atatillugu pisariaqassaaq.

Namminersor-
tunngorsaaner-
mi iluanaarut ataa-
siartumik iluanaa-
rutaassaaq

Namminersortunngorsaaneq ungasinnerusooq isigalugu inuiaqatigiinnut qanoq iluaqutaatigissanersoq nalileruminaappoq, tamatumani niuernikkut ineriartorneq nakkutilliinikullu ingerlatsineq qanoq issanersut apeqqutaassaaq. Attaveqaatillit aqqaannik tunisineq ataasiartumik isertisiviussaaq, tassa Namminersornerullutik Oqartussanut.

Piginnittut namminersortuuppata pisortaappataluunniit, unammilleqatigiinnerup ammaaneranani attaveqaatit aqqaannik atuisinnaanermi aki aningaasartuutit aallaavigalugit, atugassatigut immikkoortitsinertaqanngitsumik ingerlasoqartariaqarpoq. Tamatumap qulaakkeernissata piviusunnigortinnissaa, Europami nunani killerni ajornakusoorsimavoq. Tamannalu isumaqarpoq, namminersortunngorsaanermit ikaarsaarnermi nakkutilliinermut tunngasutigut annertusaasoqanngippat, ingerlatsinermi kukkusooqarnissaa ilimanangaatsiarsinnaavoq. Kalaallit Nunaanni atugassarititaasut eqqarsaatigalugit pitsaanerpaassagunarpoq piginnittuuneq pisortaniiginnarpat, taamalillunilu ilisimasat tunngavigalugit toqqaannartumik nakkutiginnissinnaaneq periarfissaralugu.

3.2 Unammileqatigiinnermik eqquassinissamik patsisit

Nunani allani attaveqaatitigullu ingerlatsivinni misilittakkat soqutiginaateqarput, taak-kumi attaveqaatitigut ingerlatsineri siunissaq pillugu oqallinnermi isumassarsiorfigi-neqarsinnaapput. Tulliullugit sammineqassaapput Islandimi Savalimmiuni amerikkalu avannaani attaveqaatitigut namminersortunngorsaanerimi misilittakkat, assigiinngitsuti-gut Kalaallisut Nunaata inissisimaneranut assersuunneqarsinnaasut. Aamma Kalaallit Nunaanni pilersuinermik suliaqartut unammilleqatigiinnermik tunngaveqarlutik inger-lasut silaannakkut angallassinermi, assartuinermillu sullissineri misilittagaat iserfigine-qassapput.

Pineqartut sukumiinerusumik allaaserineqarneri ilassutitut nalunaarummi kapitel 7-imi takuneqarsinnaapput.

3.2.1 Island-imi, Savalimmiuni, Canadallu avannaani unammilleqatigiinne-rup atulernerani misilittakkat

Ukiut kingulliit 3-4-it ingerlanerini nunani taakkunani attaveqaatitigut namminersor-tunngorsaanerit ingerlanneqarsimapput, taakkuli periusaat inernerilu assigiinngitsu-pput. Tassunga atatillugu ingammik inuiaqatigiit katersuussimaneri nakkutilliinermillu periutsit namminersortunngorsaanermit malunnaatilimmik sunniuteqarsimapput. Aammattaq pingaarutilinnut ilaavoq politikkikkut anguniagaqartoqarnerisooq, taakkulu malinneqarnerisut, aningaasalersuineq, politikki, ingerlatsinerlu eqqarsaatigalugit.

Island – iluatsitsi-voq

Attaveqaatitigut namminersortunngorsaanerimi iluatsitsilluarnerpaaq tassaavoq **Island**. Tassani unammillerneq ingerlalarpoq, tamatumallu kingunerisaanik nioqqutit nutaat arlallit atuutilersimapput akillu appariarsimallutik. Patsisaasut ilagilluinnarunarpaat Is-landimi inuit najugaqarfisa eqiterussumaner, taamallillunilu niuertunut nutaanut aallar-titsiniartunut pilerinarnersimalluni, unammillernerlu annertusisimalluni.

Island-imi angu-niagaq

Iluatsitsilluarnermit patsisaasut annerpaat ilagaat naalakkersuisut ukiuni siusinnerusuni anguniagassatut aalajangiussaminnik malinninniarsimanerat: *Island tassaassasooq inuuniar-nermut atugarissaarnermillu iluaqutaasumik nunarsuarmi teknologi atorlugu paasisutissiisarner-mik atorluanerpaat ilaat.*

Tamanna piviusunngortinniarlugu Island-imiut assigiinngitsunik iliuuseqarsimapput makkuninnga:

- Ataatsimiititaq ataavortoq pisinnaasaqarluortoq, inissisimanerlu pillugu nalunaaru-siortartoq pilersissimavaat. Taakkulu politikkikkut sammineqartarput.
- Aningaasaateqarfimmik pilersitsisimapput immikkut suliniutinut anguniakkamut tulluurtunut tapiissarnermut atortussamik.
- Nakkutilliivimmik nukittuummik arlaannaanulluunniit atanngitsumik pilersitsisi-mapput. Islandimi nakkutilliinermik suliaqartut attaveqaatitigut akinik naleqqussaa-titsisimapput iluanaarfiusuniit amigartoorfiusunut matussusiarnerit pinngitsoor-niarlugit aamma kisermaassilluni ingerlatsisuussimasooq peqquneqarsimavoq,

unammillertut paasiuminartunik aningaasartuutinullu naleqquttunik atugassaqartil-lugit attaveqaatit aqqutaannik atuinissaannik periarfississagai. Kiisalu nakkutilliisut FWA atorlugu ingerlatsinissamik akuersissutinik tunisisimapput, attaveqaatit aqqu-taannut atuuttunut sanilliullugu, ledningeqangitsunik atuinissamik periarfissiillutik.

Tamatumap kinguneraa ullumikkut Island tassaammat nunarsuarmi mobilinik atuiffiu-nerpaaq. Islandimiut quliungaangata qulingiluat mobiltelefoneqartarput – aamma inuiaqatigiit 85 %-ii ADSL-imik atuinissaminut periarfissaqarput, atuinermi akiliut aalajangersimasoq akiliutigisarlugu.

Canadap avannaani Savalimmiunilu taama iluatsitsisimatigisoqanngilaq.

Savalimmiuni – Island-imi inuit eqiterunneratulli inissisimaffiusumi- unammillertoqa-lersimavoq, attaveqaatinillu nioqqutilik ataaseq ingerlatsilluni. Namminersortunngor-saanerup kingorna ukioq ataaseq akit malunnaatilimmik apparsimapput. Kingornali (tassalu 2001 –imiit maannamut) akit appartarneri minnerusumik annerusumilluunnit annikillisimapput.

Attaveqaatinik nioqquteqartup ingerlaannarnissaa qulakkeerniarlugu Savalimmiuni at-taveqaatinik aqutsisoqarfiup taanna nioqquteqartoq nutaaq, kisermaassilluni ingerlatsi-sumut siullermut naleqqiullugu pitsaanerungaatsiartunik atugassaqartippaa. Taamatut unammillernerme equngasunik atugassaqartitsineq, piffissaq ungasinnerusooq isigalugu attanneqarsinnaangilaq, siunissamilu unammillernerup iluani atugassarititaanut naleq-qussarneqalerpata, aaqqissuussinikkut suliassat annertuut suliarineqartariaqassapput. Ataatsimut isigalugu Savalimmiuni attaveqaatitigut unammilleqatigiinnermik ammaas-sineq maannamut iluatsissimasutut oqaatigineqarsinnaanngilaq.

Canada-p avannaani namminersortunngorsaaneq aamma iluatsivissortutut oqaatigi-neqarsinnaanngilaq. Aaqqissuussinermik allanngortiterinerit Canadami attaveqaatitigut ingerlatsinermik namminersortunngorsaaneermut atatillugu ingerlanneqarsimapput. Namminersortunngorsaaneerup nassatai immikkoortumiit immikkoortumut assigiin-ngitsuupput. Internetimik ingerlatsinerit ingerlalarput – illoqarfiit iluini – unammiller-toqarpoq. Kisiannili illoqarfiup avataanut sianerermut atatillugu unammillertoqanngi-laq. Naak, akit Canadap sinneranut naleqqiullugu qaffasinnerugaluartut. Aammattaaq mobitefonit tungaasigut annikittuinnarmik unammillertoqarpoq, taannalu kisermaas-silluni ingerlatsiviunngisaannarpoq. Illoqarfinili anginerusuni Internetimik atuinermut akit Canadap sinnerani akinut qanilliarporput.

Canadami aqutsisut unammillerusuttunut nutaanut periarfissanik iliuuseqartarsimapput. Pisulli assignngitsut takutippaat, taamatut periarfissiinerit naleqqussarneqarpallaarsi-manngitsut – soorlu akinik aalajangersaasarneq eqqarsaatigalugu, siusinnerusukku kisermaassilluni ingerlatsisimasup NorthwesTel-ip attaveqaatinut aqqutaanik, atuerusut-tut namminersortut akiliutissaannik aalajangersaasarsimanerit, ilaatigut NortWestel-ip atuisunut akiliutigisittagaanin annerusunik. Taamaalluni unammillernissamut periarfis-sat killeqarsimapput, namminersortunngortullu ingerlalluarnissaat ilaatigut killeqarsi-malluni.

Savalimmiuni neqeroortoq ataa-siinnaavoq

Savalimmiuni attaveqaatitigut namminersortunngorsaaneq iluatsittutut oqaatigineqarsinnaanngilaq

Canadap avannaani namminersortunngorsaaneq iluatsippallaarsimannngilaq

Nakkutilliineq naleqqussarneqapallaarsimannngilaq

3.2.2 Kalaallit Nunaanni silaannakkut angallannermi assartuinermilu niuerfiit

Silaannakkut angallannermi immikkut isumaqatigiissuteqarsimanerit pitsaasuunngillat

Poortukkanik nassiussuinerimi unammilleqatigiinneq ingerlaluarpooq

Silaannakkut angallannermi amigartoorfiusut iluanaarfiusunit matussuserneqartarneri

Silaannakkut angallannermi unammilleqatigiinnerup iluaqutissai ersinngillat

Timmisartuniit TELE-mut...

Assartuinermiit TELE-mut

Kalaallit Nunaanni **silaannakkut angallannermik ingerlatsinerup** namminersortunngorsarnerata ersarissumik takutippaa, immikkut isumaqatigiissutit unammillernerlu akulerunnerini misilittakkat pitsaanngitsut. Tamatumunnga *pisutaasinnaavoq* silaannakkut angallannermi unammillernermik ingerlatsinerup nakkutigineqarnera tamakkii-suunngimmat.- tamannarpiarlu eqqumaffigisariaqarpoq attaveqaatitigut unammilleqatigiinnerup ammaannissaa siunniunneqassappat. Misilittakkat taakku pitsaavallaanngitsut illuatungilerlugit Kalaallit Nunaanni assartuinermik ingerlatsiviup takutippaa, piginnaasat killeqartut annertunerpaamik atorluarnissaat qulakkerniarlugu unammillerneq atorluarneqarsinnaasoq ilaatigut nioqutinik akikitsunik neqeroortarnikkut.

Unammilleqatigiinnerup ammaatinnginnerani Kalaallit Nunaanni silaannakkut angallanneq aamma attaveqaatitigut ingerlatsineq imminnut assigiissuteqarput. Pineqartuni tamani amigartoorfiusut iluanaarfiusunit matussuserneqartarput, tamarmillu aamma piginnaasat killeqartut annerpaamik atorluarnissaanik unammilligassaqartuarlutik. Silaannakkut angallannermi unammilleqatigiiffittut ammaanneqarneranut atatillugu aqquiti marlunnut avinneqarput: Siusinnerusukkat amigartoorfiullutik ingerlasut, silaannakkut angallassisumut tapissutinik ikinnerpaanik atuisinnaasumut immikkut isumaqatigiissuteqarnikkut ingerlatassanngortinneqarput. Aqqutinili iluanaarfiusuni eqqarsaatigineqarsimavoq, suliffeqarfiit arlaqartut ullormiit ullormut angallassinikkut unammillissasut.

Unammillernermilli ammaassineq annertunerusumik iluaqutissarsiffigineqangilaq. Maanna niuerfimmi tassani ingerlatsisut pingasuupput. Aqqutili ataasiakkaat namminersortunit arlalinnit ingerlatsivigineqartut takussaannngillat - allaat Atlantikoq qulaallugu unammillertoqarunnaarsimavoq. Akit qaffassimapput, aammalu pisortat tapiissutaat namminersortunngorsaasoqanngikkallanneranut sanilliullugu 2,5 –eriaammik amerleriarsimapput: 102 mio.kr. Taakku silaannakkut angallassinermik ingerlatsisunut pingasunut tapiissutaapput, agguaqatigiisillugu ingerlatsinermut aningaasartuutit 60 %-iunut matussutaasarlutik. Maannamut takujuminaappooq inuiaqatigiit aningaasarsiorneranut unammilleqatigiinnermik ammaassineq tamanna sukkut iluaqutaasimanersoq.

Silaannakkut angallannermi misilittakkat qimerloornissaat pissusissamisorpoq, tassami inuiaqatigiinni oqallinnermik ingerlatsisut unammilleqatigiinnermik ammaassinermi periuseq tamanna atorneqassasoq siunnersuutigimmassuk. Tassa imaappooq, isorliunerusut immikkut isumaqatigiissuteqarnikkut kiffartuunneqarnissaat siunnersuutigineqarpoq, Nuuk Sisimiut immaqalu illoqarfiit marlussuit allat unammilerfiunissaat siunnersuutigineqarluni. Silaannakkut angallannermi misilittakkat takutippaat, periuseq taama ittoq attaveqaateqarnermi atorneqassappat, aatsaat tamanna annertuumik nakkutillinertalimmik nassataqarluni pisinnaasoq

Assartuinermi niurneq attaveqaatitigut ingerlatsivimmut sanilliutissagaanni sullissiiviit inuiaqatigiinni pingaarutilimmik inissisimanerat aallaavigineqarsinnaavoq. Taakku tamarmik kiffartuussisussaataasut akuerisaapput, tamarmillu akilersuisarnermikku politikikkut eqqummaariffigineqarlutik. Taakkuli marluk assigiinngissutigaat, Kalaallit Nunaanni poortukkanik mikisunik assartuinermi ukiuni arlaqalersuni unammilleqati-

giiitoqarsimammat. Assartuinermi unammillertut Kalaallit Nunaannut assartuinerminni piginnaasaminnik atorluaniarsimapput, neqeroornerminnilu periarfissat assigiinngitsut kiffartuussinermik qulakkeerinninnernik assigiinngitsunik nassatallit neqeroorutigisarlugit – periuseq atuisunik qinigassaqaartitsisoq akitigut pitsaasutsikkullu. Allakkalli nassussat assartuinermi immikkut pingaartinneqarlutik iliuseqarfigineqarsimapput, taamaattumillu angallassisunut akiliut qaffasinnerusariaqarluni.

Ataatsimut isigalugu unammilleqatigiinnermi ammaanissamik eqqarsaatersornermut ilanngunneqarsinnaavoq, politikikkut nakkutilliinikkullu unammillernermi anguniakkat ersarissut piginissat: Nuna tamakkerlugu kiffartuussinerit assigiinngitsut amerlasuut kissaatigineqarpat imaluunniit sumiinneq apeqputaatillugu akit assigiinngitsut aamma assersuutigalugu illoqarfanni anginerusuni piginnaasamik atorluanerunikkut ”nioqqutissat akikitsut” kissaatigineqarpat?

3.3 Attaveqaateqarneq Kalaallit Nunaata siunissaani ilaasutut

Attaveqaateqarnermi ersarissunik anguniakkanik amigaateqarneq

Maannamut Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi politikikkut anguniakkanik takussaasoqarpiannilaq. Politikikkut anguniakkanik killiliussanillu ersarissunik peqannginnera, IKT-p (Paasiutissiinnermi attaveqaateqarnermilu teknologip) atorluarnissaraluanut kinguarsaataasutut, Kalaallit Nunaanni inuutiisarsiornermik ingerlatsisut misigisimavaat. Nuna tamakkerlugu attaveqaatitigut politikikkut pilersaaruteqannginnerup kingunerisaanik oqaatigineqartarpoq, TELE politikkip tungaaniit illuatungilersorneqanngippallaartoq, aammalu TELE-p Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut IT-kullu ineriartornerup sumut ingerlanissaa, sukkassusissaalu annertuumik aqukkaa. TELE-mi aqutsisut anguniakkanik ersarissunik soqannginneq pissutigalugu, pisortaat kiffartuussinissamik akuerissummik paasinninnerat, politikikkullu tikkuussisutit ataatsimeersuarnerni saqqummiunneqartartut, malillugit suliffeqarfik ingerlassimavaat kiisalu Kalaallit Nunaanni aqqissuussaaneermi- inuutissarsiornermilu politikkimin najoqqutasiasaasut malinniarsimallugit.

Politikkikkut iliussisatut pilersaarutit

Internetip qarasaasiatigullu ingerlatsinerup atugaajartulernerata kingunerissaanik, Kalaallit Nunaanni inatsisit ilaatigut naleqqukkunnaalersimapput aamma attaveqaatinik kiffartuusseriaatsit nutaat TELE-p periarfissiissutai eqqarsaatigalugit. Attaveqaatinik kisermaassisunut killiliussat ersernerlupput, siunissamilu inissimanissap ilusissallu tungaasigut qulaajaanissaq pisariaqartutut isikkoqarpoq, taamallilluni Kalaallit Nunaanni ineriartornermi pitsaanerpaamik iluaqutaaginnarnissaa siunertaralugu. Taamaattumik piffissaq ungasinnerusooq isigalugu politikikkut anguniakkanik ilusilersuinissaq naalakkersuisut 2004-imi suliaasaanut ilaasariaqarpoq.

Tassunga atatillugu oqallinnermi pingaaruteqarpoq, atuisut isumaasa, kissaataasa, pisariaqartitaasalu sapinngisamik qulaajarneqarnissaat. Tamanna pillugu Ementor-ip 2003-mi novemberimi decemberimilu attaveqaatinik atuisut arlallit oqaloqatigisimavai. Inuiaqatigiit agguataarneri aallaavigalugit kikkut tamarmik oqaaseqartinneqarnissaat

siunertaasimangilaq¹³, inuilli attaveqaatit ingerlanneqarnerat ineriartortinneqarnerallu pillugit isummorsorluarsinnaasut, kissaataat pisariaqartitaallu paaserusunneqarsimallu- tik- taakkununga ilaapput TELE-mik atuisut isornartorsiuinerpaat piumasaqarner- paallu.

Tulliullugit saqqummiunneqassapput apersuinerit ineneri. Isummat ataasiakkaat isummorsorfigineqangillat, tamannali pisariaqartinneqassappat ilassutitut nalunaarut innersuutigineqassaaq.

3.3.1.1 Atuisut isumaat kissaataallu.

TELE kisermaas- silluni ingerlatsi- nerup ajoqutaan- nik assersuusivi- gineqarpoq

TELE-p suliffeqarfittut Namminersornerullutik Oqartussanik pigineqartut kisermassissutullu suliffeqarfittut inissisimanera atuisut akornanni eqqartor- neqarneruvoq – naleqqunnersoq naleqqutinnginnersorluunniit – kisermassil- luni ingerlatsineri akornutaasinnaasut naliginnaasumillu ilisarnaataasut: Akit qaffasissut, eqartumik ingerlatsinerit, atuisunut sullissinerlunnerit, arriit- sumik allanngueraaseqarnerit, kiisalu qanganisarsiortumik mianersorpallaar- tunillu aqutsisoqarnerit.

TELE-p naam- massisai iluarisi- maarneqarput

Taamaattoq ataatsimut isigalugu isumaqatigiissutigineqarpoq, TELE tassaa- soq Namminersornerullutik Oqartussat suliffeqarfutaanni ingerlalluarner- paaq tatiginarnerpaarl. TELE-p sullissineratigut teknikkikkut Kalaallit Nu- naata attaveqaatigut nunanut killernut naleqqersuunneqarsinnaanera anner- tumik nersualarneqarpoq.

Namminersome- rullutik Oqartussat TELE tunngatillu- gu peqataaneru- sariaqarput

TELE-p annerusumik minnerusumilluunniit namminersortitaanera apersor- neqartut amerlanerpaartaan isornartinneqarpoq. Kalaallit Nunaanni suliffe- qarfiit Namminersornerullutik Oqartussanik pigineqartut piginnittuminnik annertunerusumik sunniuteqarfigineqartariaqaralarput – ingammik TELE eqqarsaatigalugu. Maannatut ingerlatillugu – ilaat isumaqarput – inuiaqati- giinnut iluaqutaanerussasoq, TELE aggulukkaanni, iluminilu aaqjissuusaa- nermigut sinerissami radiut (radiokæde) qaammataasanullu attaveqaatit (sa- tellitjordstationer) Namminersornerullutik Oqartussanik nakkutigineqartillu- git, kiffartuussinerillu allat unammileqatigiinnermik ingerlatsivigilerlugit. Tassunga tunngasut ilassutut nalunaarusiamik kapitel 6-imi takuneqarsin- naapput.

Isornartorsiuigi- neqamerpaat: mobiliitigut nutar- terinngippallaar- neq, atuinerullu annertussusaa tunngavigalugu akilersuisitsineq

Isornartorsiuutigineqarnerpaat ilagaat TELE-p mobileqarnerup tungaatigut teknikkikkut nutarterinngippallaanera aammalu internetimik atuinerup an- nertussusaa malillugu akilersuisitsinera. Aammattaq atuisut arlaqartut nali- ginnaasunit sianerikkut Internetimik atuisuunatik, attavinnik sukkanerusu- nik atuisut, oqaatigaat nunanut allanut nassitsiniartarnerminni kinguaat- toortarlutik, oqarlutillu qaammataasatigut piginnaasat „tattoqittartut“ ta- mannalu Kalaallit Nunaanniit Kalaallit Nunaannullu data-tigut attaveqaate- qarnernermut killilersuisartog.

Akunnattumik atuinermi atuinerup annertussusaa tunngavigalugu akilersuisit- sineq akisungaatsiarsinnaa- voq. ADSL-imik attavik (512/128 kb/s) maanna attavilersinnermut 500 kr - eqarpoq qaammammullu atuisutut 150 kr-eqarluni – taakku saniatigut atuinerup annertussusa malillugu aki- liisoqartarpoq – piffissami nal. 18-07 aammalu arfi- ninngornerni, sapaatini, nallittunilu aki affaannann- gortarluni. Naliginnaasumik Internetimik atuisuugaanni internetikkullu allannermut kaassalisaarnermullu (sur- fernermet) annikitsuinnar- mik atuiluni, aki naamma- ginarpoq. Annertuumilli atuisuugaanni aki qaffasis- saaq – tamanna ajornartor- siutaavoq, multimediamut tunngasunik aallerniaraanni. Assersuutigalugu ulluunera- ni filmimik aallerniaraanni teknikki atornerqarnerpaq atorlugu tamanna 500 kr- ningajammik akeqassaaq. Qallunaat netradioanik tu- sarnaarniaraanni pitsaasuseq naliginnaasooq atorlugu (64 kbit/s) ulluunerani akun- nermet ataatsimut 19 kr- eqassaaq. Tamanna isuma- qarpoq Internetimik atuisut Internetikkut multimediamik atorluanaissaat killeqartog.

¹³ Apersorneqartut Nuummi Sisimiunilu najugaqartuusimapput

*Aalajangersima-
sumik akiliisarnis-
saq kissaatigine-
qarpoq*

Internetimik atuinermi aalajangersimasumik naleqquttumik akiliisarnissaq kissaatigineqarpoq – akilu taanna attaviup toqqakkap sukkassusaa malillugu annertususeqarsinnaavoq. Assersuutigalugu atuisut neqeroorfigineqarsinnaapput attavimmik sukkavallaanngitsumik akikitsumik akilerlugu, attavinnilli sukkannerusunik atuerusuttut akisunerusunik neqeroorfigineqarsinnaallutik.

*Inuussutissarsior-
tut aamma atuine-
rup annertussu-
saa tunngavigalu-
gu akilersuisitsi-
neq iluarinnillaat*

Atuisunit inuussutissarsiornermik ingerlatsisut TELE-p atuineq tunngavigalugu akilersuisitsineranik iluarinningsut amerliartorput. Allaat oqaatigineqarpoq, MPLS-imik kiffartussinermit akilersueriaaseq Kalaallit nunaanni inuussutissarsiornermut toqqanartumik akornutaasoq, inuiaqatigiillu suliffeqarfinni angerlarsimaffinnilu paasissutisiinermi attaveqaateqarnermilu teknologiimik atulluarnrunissaanut akornutaasoq.

*Atuisut assigiinn-
gitsunik qinigas-
saqarusupput*

Atuisut kissaataat allat tassa attaveqaateqarnermi nioqputissatigut niuertutigullu qiniggasaqarnerusinnaaneq. Matumani maluginiarneqassaaq atuisut ilaasa kiffartuussinermit atatillugu akit pingaartinnerummatigut, ilaasali sipaarnissaq pivallaarnagu tatiginartumik qularnaatsumillu attaveqaatitigut ingerlanissaq pingaartinnerullugu. Taamatut assiginngitsunik isumaqartoqarnerata takutippaa, niuernermi periutsit akillu assigiinningsut kiffartuussinermi aallavigissallugit periarfissaqartoq.

*TELE-p ingerlan-
neqamerata ersa-
rinnerulemissaa
kissaatitigineqar-
poq*

Aammattaq arlalinnit kissaatigineqarpoq TELE-p ingerlanneqarnera ersarinnerussa-
soq. Oqaatigineqarpoq, TELE-p kiffartuussinerit nutaat atuutlernissaanut - imaluunniit atuutsinnianninnerinut atatillugu aalajangersaasarnerni suut tunngavigisarnerai takujuminaatsoq. Tamannalu arlalinnit soqutigittaannertut nalilerneqarpoq.

*Nioqputissat ne-
qeroorutigineqar-
tut isornartorsior-
neqarput*

Ataatsimut isigalugu atuisut TELE-p attaveqaatitigut kiffartuussissutaannut iluarinniluarput – akit pitsaasuserlu eqqarsaatigalugit. Kisiannili TELE-p data-tigut kiffartuussinerinik neqeroorutai isornartorsiorneqarput. Internetikkut attavimmik sukkasuumik atuutislersitsinerata kingusippallaarnera isornartorsiorneqarpoq, aamma data-tigut attaveqaateqarnermi atuinerup annertussusaa malillugu akilersuisitsineq amerlasuunit iluarineqarani. Kiisalu attaviup sukkasuup pitsaasusaa atuisunit isornartorsiorneqarpoq, maluginiarneqarsimammat ulluunerani attaveqarniarnermi piginnaasat killeqartartut – tamannali TELE-p misigisimanngilaa.

Atuisut kissaataasa misigisaasalu, attaveqaatitigut ingerlatsiviup (ilaasa) unammilleqatigiinnermut ammaanneqarnissaanik kimigiisertoqalersippaa. Tassunga atatillugu pissusissamisuuksaaq, Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi ingerlatsiviup unammilleqatigiinnermut ammaannissaanut periarfissat suunersut- minnerunngitsumillu niuerneq ammaanneqassappat sunik qanorlu iliortoqarnissaanik kissaateqartoqarnerasoq.

3.3.1.2 Unammillerumaarsinnaasut

Kalaallit Nunaanni IT-mut tunngasunik suliffeqarfiit, TELE-p kiffartuussinissamut akuersissutaata killinnguani suliaqarput, attaveqaateqarnermi niuerneq taassumaluunniit ilaa namminersortunngorsarneqassappat, TELE-mut unammillersinnaallutik oqarput.

IT-mut tunngasunik suliffeqarfiit assigiussutigaat, inuussutissarsiornermut tungasuni niuerfinni, pisortat suliffeqarfiini, inunnullu ataasiakkaanut Internetimik atuisunut sul-lissinerit eqqarsaatigalugit- ingammik Nuummi Sisimiunilu - TELE-mut unammiller-

TELE-mut unammillerneq ajornanngilaq

sinnaallutik isumaqaramik. Taamaattumik ujartorpaat immikkoortut ilaasa TELE-ip kiffartuussinissamik akuersissutaanniit peerneqarnissaat, taamaalillutik TELE-mut unammillersinnaaniassagamik. Tamatumani immikkut pineqarput namminersorluni ISP-mik (Internet Service Provider)¹⁴ tassalu Internetimik sullissivimmik ingerlatsisinnaneq, radiomik fjernsynimillu aallakaatitsinermik tigooraasinnaaneq¹⁵ kuisalu internetikkut attaveqarnermik tuniniaanissamut qaammataasap piginnaasaanik atuinissamik pisisinnaanissartik.

Ataatsimut isigalugu suliffeqarfuit IT-mik suliaqartut oqaatigaat, attaveqaatitigut niuernerme kiffartuussissutit neqeroorutigineqartut inuiaqatigiit pisariaqartitaannut naleqquassarsimannigitsut, TELE-lli naalagaaniarluni atuisut toqqaassuttarsimagai. Tassunga ilanngullugu TELE-p Internetimik atuneq tunngavigalugu akilersuisitsinera annertuumik isornartorsiorneqarpoq, tamannalu pissutigalugu ilaatigut TELE-p neqeroorutaasigut maanna neqeroorutaanngitsutigut, akitigullu unammillernissaminnik ilaatigut internetip tungaatigut periarfissaqarlutik.

Access-teknologi atorlugu ledningeqanngitsunik attaveqarnissaq kissaatigineqarpoq

Suliffeqarfuit IT-mik ingerlataqartut arlalit kissaatigaat pisisartutik ledningitaqanngitsunik acces-teknologiimik neqeroorfiginissaat. Maanna terminal-inut tunngasumik inatsimmi 2.4 GHz, illut piginnittumit ataatsimit pigineqartut akornanni ledningitaqanngitsunik atuinissaq kisimi akuerisaavoq. Tassa imaappoq teknologi tamanna kisimi suliffeqarfinit angisuunit illoqarfimmi ataatsimi arlalinnik illuutilinnit, imaluunniit inunnit ataatsiakkaanit arlalinnik illuutilinnik, ledningitaqanngisunillu attaveqaateqarusuttunit atorneqarsinnaavoq. Taamaattumik aamma taakku tungaasigut namminersortunngorsaaniisaq ujartorneqarpoq, taamaalillutik suliffeqarfuit TELE – p attaveqaatai avaqqullugit attaveqatigiissinnaaniassagamik.

Piginnaasanut tunngasutigut unammilligassanut iliuuseqarfigineqassanersut¹⁶:

Unammillerusuttut arlalinnik siunnersuuteqarput, qanoq Kalaallit Nunaanni attaveqaatit unammillernermut ammaanarnerisut piginnaasatigut unammilligassat iliuuseqarfigineqassanersut¹⁶:

- Nakkutillinermik ingerlatsisut taakkuusinnaapput sulisut avataaniit tikisitat imaluunniit attaveqaatinik aqutsinermik ilisimasaqarluartunik suleqateqartoqarsinnaavoq – soorlu qallunaat Telestyrelsanik
- Attaveqaateqarnermik nakkutiginnilluarneq periarfissaqarnerussaasigut kiffartuussinermik ilisimasalik TELE-mik illuatungiliisinnaasoq sullissisinnaalersikkaanni.
- Nakkutiginnittussat suleriarsinnaanerat nukittoqarsarneqassaaq, IT-mik inuussutisarsiornermi ataatsimiititaq Kalaallit Nunaannut IT-millu ingerlatsinermut tunngasunik ilisimasalik pilersikkaanni. Siunnersuut ilaasortat nammineerlutik soqutigisaa-nut atatillugu soqutiginninnerulersitsinnaasoq.

¹⁴ Internet Service Provider (ISP) internetip aqquataannik atuinissamik tuniniaasoq.

¹⁵ Oqallisigineqarsimavoq radioukkut fjernsynikkullu allakaatitanik tigooraaneq kiffartuussinissamut akuersissummumut ilaanersooq, taamaammallu tamatuma qulaani erseqqissarneqarnera pissusissamisoorpoq.

¹⁶ Ilassutitut nalunaarummi kapitel 6 innersuunneqarpoq, namminersortunngorsaasoqassappat nakkutillinermim ingerlatsisut piginnaasatigut inuttaqarnertigullu inissimaneranut tunngasut tassani sammineqarmata .

*Namminersor-
tunngorsaaneq
attaveqaateqar-
nermi piginnaa-
sanik annikitsuin-
narmik sunniute-
qassaaq*

Kalaallit Nunaanni suliffeqarfuit IT-mik suliaqartut aallartitaat isumaqarput, attaveqaateqarnermi kiffartuussinernik unammilleqatigiinnermut ammaaneqarnerata sulisinnasut piginnaasaqarlutut amerlerialaarnissaat nassatarisinnaagaa. Suliffeqarfinnik nutaanik aallartitsinialersaartut sulisussaasa amerlanersaat maanna Kalaallit Nunaanni najugaqareerput IT-millu suliaqareerlutik Internetimilluunniit suleqataarusussinnaallutik, taamaammallu attaveqaateqarnermi piginnaasat sunnerneqarnissaat/pitsanngorsarnissaalluunniit tassuunakkut killeqartussaassaaq.

Qularutigineqarunangilaq, niuernikkut sullissisut amerlinerisigut attaveqaatigut ingerlatsinermi nutarterinerit annertusinissat. Apeqqutaavorli, sumi qanorlu nutarterinerit ingerlanneqassanersut – aammalu Kaalallit Nunaanni isorliunerusut eqqarsaatigalugit-tamanna qanoq kinguneqassanersoq. Pingaaruteqarpoq qanoq iliuuseqannginnermi, attaveqaatit tungaasigut ineriartortitsinissami anguniakkat isummersorfiginissaat aammalu anguniakkat assigiinngitsut kingunerisinnaasaasa nalilersornissaat.

*Politikkikkut
ersarissunik
anguniagaqar-
neq aalajangi-
suussaaq*

Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarneq pillugu politikikkut ersarissunik anguniagaqar-nissaq, anguniakkallu suunerinik ilisimaarinnilluarnissaq, piffissaq ungasinnerusaq isigalugu pilersarusiornissami iluarsartuussinissamilu pingaaruteqarluinnarput.

Attaveqaatinik ineriartortitsinermi anguniagaq pingaarnertinnagu aningaasartaali pine-rullugit iliuuseqaraanni, tamanna inuiaqatigiinnut iluaqutaanngitsumik aaqquissuteqar-nermik kinguneqarsinnaavoq. Allatut oqaatigalugu: Politikkikkut aalajangeqqaartaria-qarpoq, attaveqaateqarnerup Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit sutigut sullissisanerai – tamatumalu kingorna ersarissumik qanoq ililluni tamanna anguniarnerlugu aalajanger-saasoqartariaqarluni.

3.3.2 IKT-mik Kalaallit Nunaanni atorluineq

*IKT-p atorneqar-
sinnaaneranut
assersuutit*

Kalaallit Nunaanni inunnut ataasiakkaannut, suliffeqarfinnut, pisortallu ingerlataannut IKT-mik (paasissutissiinermi attaveqaateqarnermilu teknologi) atorluaaneq assigiinngitsutigit periarfissiisinnaavoq:

- Nunap sananeqaataa pissutaalluni ilinniartitaanermut atatillugu killilersuutaasut an-killissapput, soorlu video atorlugu ungasissumik atortitsinerit eqqarsaatigalugit.
- Piginnaasat ineriartortinnissaannut periarfissaqarnerulerit, soorlu elektronik atorlugu paasissutissanik ajornannginnerusumik pissarsisinnaanikkut.
- Ungasissumit nakorsartitsinerup (telemedicin) annertunerusumik atulerneratigut, soorlu immikkut ilisimasalinnit siunnersorneqartarnikkut – taamaaliorneq nakor-siartumut sullissinermik pitsaangorsaataaginrarani – Kalaallit Nunaanni peqqinnis-saqarfimmi aningaasat atugassarititaasut iluini ilisimasanik sulisunillu atorluaaneru-nermik kinguneqassaaq.
- Niuernermut akitsorterinerit atatillugu iserfigineqarsinnaasunik pilersitsinikkut, suliffeqarfuit akornanni unammilleqatigiinnerit annertusarneqarsinnaapput, taamaa-lillutik tuniniaanermi pitsaanerpaanik akikinnerpaanillu nioqquteqartariaqassal-lutik.

- Pisorta qarfinni suleriaatsit ingerlatsinerillu digitaliserernerisigut, attaveqatigiinneq, suleqatigiinneq paasissutissanillu tunniuseqatigiittarneq, suliffeqarfuit iluini, inuiaqatigiinnut, suliffeqarfinnullu paasissutissuusarnerit periarfissaqarnerulissapput.
- Sulisinnaassuseq annertunerusumik eqaannerusumillu atorneqarsinnaavoq, soorlu ilaatigut angerlarsimaffinni sullivinnik atuisarnikkut.
- Inuunerup naleqassusaata qaffassarneqarnera, soorlu meeqqat napparsimaneranni angerlarsimaffinni sulisinnaanikkut, angallannerullu annikillisinneratigut.
- Multimediap ineriartortup atorluarneruneratigut sukisaarsaatnik assigiinnngitsunillu kiffartuussinernik atorluaanissamik periarfissaqarnerulerneq

TELE annertuumik sunniuteqarpoq

IKT-ip atornerata annertusarneratigut pitsaaqutissatut taakkartorneqartut iluaqutaalis-sappata, taava attaveqaatinik kiffartuussiviup qulakkeertariaqarpaa internetimut aqququt piginnaasallu naammattuunissaat aammalu sumiiffiit eqqarsaatigalugit siammasissumik atuisunik periarfissiinissaq. Tassa imaappoq ineriartorneq tamanna piviusunngussappat siullermik TELE-imit atugassaritaausat aaljangiussusaapput.

Attavimmik sukkasuumik atuinisamik pisortat kaammattuinerat

Tassunga atatillugu silatusamerussaaq, pisortat internetimut attavimmik sukkasuumik (bredbånd) atuilernissamik kaammattuullutillu tapersersuippata, taamaallilluni attavik sukkasuumik atuerusuttut amerlaneruneruleqqullugit. Tamanna aamma namminersortunngorsaanermut atatillugu nioqquteqartut aningaasarsiornerannut pitsanngorsaataasaaq, taavalu attaveqaateqarnermi atortut annertusarnissaannut periarfissaqarnerulissalluni.

3.3.2.1 Attaveqaatinik atuinermi tunngaviit pingasut

Attaveqaatit aaq-qissuussaaneerat pingaaruteqarpoq

Illassutitut nassuiaammi tunngaviit pingasut sammeneqarput, taakkunanilu atuarfeqarnermi, telemedicin-imut (ungasissumit nakorsiarititsinermut), tusagassiutinullu tunngatillugu IKT-p atorneqarsinnaanera sammeneqarpoq. Pineqartut ataasiakkaat attaveqaateqarnermik ingerlatsivimmuq, inuiaqatigiillu ataatsimut isigalugit inissisimanerannut sanilliullugit eqqartorneqarlutik

Tunngaviit pingasut ataatsimut qiviassagaanni, attaveqaatitigut aaqqissuussaaneq pingaarutilerujussuuvoq. Kalaallit Nunaanni atuarfeqarnermi, peqqinnissaqarfimmilu IKT-mik atorluasagaanni attaveqaatit tatiginarlutillu sananeqaatsimikkut suliarilluangaanis-saat pisariaqarpoq. Aamma tusagassiuteqarnerup ineriartorneranut tamatigoortuunermullu tunngatillugu nuna tamakkerlugu attaveqaatitigut aaqqissuussaaneq qanorlu piginnaasaqarneq apeqqutaasussaapput. Tusagassiuteqarnerup digitalisererneratigut TELE-p aaqqissuussaaneermigut piginnaasai annertusissapput, ullumimullu naleqqiullugu allakaatit amerlanerusut siammarternissaat periarfissaqalissalluni. Digital terrestrisk TV (DVBT) atuutileruneratigut set-top box-it atorlugit, ullumikkut pioreersup saniatigut attavik sukkasuukkat Internetimut attaveqartoqarsinnaalissaaq. Periarfissaq aningaasartuutit eqqarsaatigalugit ingammik isorliunerusunit atorluarneqarsinnaasooq.

Isorartussusit akimorlugit

IKT-ip atuarfeqarnermi peqqinnissaqarfimmilu atorneqarnissaanut atatillugu teknologi nunap isorartussusaa eqqarsaatigalugu atorluarneqarsinnaasooq pisariaqarpoq. Atuarfe-

qarnermi IKT-mik atuineq akikitsumik atuartitsinerit pitsaanerulernerannik, atuartitsis-sutaasullu amerlanerulernerannik kinguneqarsinnaavoq, soorlu video atorlugu immikkut atuartitsinermik ingerlatsinerit ulluinnarni atuutilernerisigut. Peqqinnissaqarfimmi teknikki tassunga assigusoq atorlugu nakorsartitsinerit, allamiikkaluartunilu nakorsanit immikkut ilisimasalinnit misissortinnerit pisinnaapput.

Periutsip tamatuma pitsaassutsimik kivitsisinnaanera, aningaasartuutinillu sipaarfiusinnaanera eqqarsaatigalugu, apeqqutaanngilaq Kalaallit Nunaanni periarfissaq tamanna atorneqassanersoq, apeqqutaallunili qaqugu.

Teknikkikkut iliutsit assigiinngitsut aningaasalersorneqarnerat eqqarsaatigalugu, periut-sit assigiinngitsuusarsimapput. Atuarfeqarnermut tunngatillugu ingerlatanit allanit iluanaarutaasunit matussusiiinikkut aningaasalersuisoqarsimavoq (tassalu TELE-mit), peqqinnissaqarfimmi telemedicin-imut atuinermini aningassartuutini nammineq akilertariaqartarsimavai – aningaasartuutissanut missingersuumminut ilanngullugit.

KNR-imut tunngatillugu, Namminersornerulitik Oqartusaaniit TELE-mut toqqaan-nartumik tapiissuteqartoqartarpoq sinerissami radiunut (radiokæde) atortussanik, imaanngilaq taakku akiliutit tamarmik aallakaatitsinerimi aningaasartuutit matussusertaraat: Tassa imaappoq, matumani aamma TELE iluanaarutiminit tassunga matussusii-sarsinnasoq.

Taamatut assigiinngitsunik periuseqarnerit pingaarnersiuiinerillu naleqquttuunersut, nalileruminaappoq. Pingaarnersiuiinerit siunertaqarluartut, aningaasalersuinerimilu ataatsimut killiliussat assigiinnerusut malillugit, pisortat inuiaqatigiinnut ingerlatanut pingaaruteqartunut aningaasalersuisuuppata, tamanna ersarinnerullunilu paasiuminernerussagaluarpog.

Aningaasalersuineq

3.4 Attaveqaateqarnermi anguniakkat siunissamullu takorluukkat

Soorlu immikkoortumi siuliani saqqummiunneqartoq, ullumikkut Kalaallit Nunaat IT-mik attaveqaateqarnermillu periarfissanik atorluuanermigut pitsaasunik ajunngitsorsinnaavoq.

Attaveqaatinik kiffartuussinerit ukiuni kingullerni 10-ni annertuumik allanngoriaateqarput, attaveqaatinillu atueriaaseq maanna allaaneroqaluni. Attaveqaateqarnernikkullu suleriaatsitigullu ineriartorneqarnermi data-nik kiffartuussinerit atorneqarnerujartorput, taakkulu naliginnaasumik attaveqaatitigut kiffartuussinernut atorneqartartunut naleqqiullugit, allaanerupput, tassalu oqaluussinernut naleqqiullugit. Oqaluussinerit internetimillu atuinerit assigiissuteqarput ataatsiinnarmik, tassalu tamarmik attaveqaatit aqquaat atorlugu ingerlanneqaramik .

Aammattaaq maluginiagassaavoq, inuutissarsiornermik ingerlatsisut attaveqaatinik kiffartuussinernik atuinerat annertusiartormat, ineriartorerullu tamatumap piginnaasat annertunerulernissaannik attaveqaateqarnermilu akit apparnissaannik piumasaqarneq annertusiartortillugu. Tamanna ilutigalugu ineriartorerup tamatumap nassatarisaanik

Attaveqaatinik kiffartuussinerit allanngorsimapput

Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi killiussat aalaqqajutsinneqarput

niuernermik ingerlatsivinnik nutaanik pilersitsinissaq – aamma namminersortut eqqarsaatigalugit - tunngavissaqalersippaa, Kalaallit Nunaannilu attaveqaatitigut ingerlatsinermi killiliussat aalaqqajutsilerlugit. Assersuutigalugu unammilligassanut ilaasinnaavoq, TELE-p internetimik kiffartuussinermi kisermaassisussaatitaaneranut atatillugu, suliffeqarfiit IT-mik neqeroortut attaveqaatinik atueriaatsip nutaap atulernerani atorluameqanngitsunik qanoq nassaarsiullaqqitsigissanersut.

Attaveqaateqarnerup siunissa pillugu aalajangiinissaq annertuunik unammilligassartaqarpoq

Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnerup siunissaa pillugu aalajangiinissami, ilimanarpoq siunissaq ungasinnerusooq isigalugu pilersaarusiortoqassasoq, ukiuni aggersuni attaveqaateqarneq inuiaqatigiillu ineriartornissaat pillugu. Kisianni attaveqaateqarnerup ineriartornissaanut atatillugu aalajangiinissat ajornaatsuinnaanngillat. Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnikkut ingerlatsinermi maannamut tunngaviusimasooq, assigiimmik akeqartitsineq atorunnaarsikkusunneqarpa? Attaveqaateqarnerup unammilleqatigiinnermut ammaannissaanut piareersimasooqarpa, attaveqaateqarnermilu ineriartorneq niuernermik ingerlatsisunut isumagisassanngortillugu? Imaluunniit kisermaassisussaatitaaneq tunngavigalugu kiffartuussineq atuinarniarneqarpa, politikikkullu aqutsineq annertusarlugu? Tamakkuupput apeqqutit ilaat, kapitalimi uani sammeneqartut. Apeqqutit Kalaallit Nunaanni aalajangiisartut kisimik akisinnaasaat.

Ataatsimut isiginnilluni anguniagaqarnissaq pisariaqarpoq

Tassunga atatillugu erseqqissumik oqaatigineqartariaqarpoq, attaveqaateqarnermi ingerlatsinermut atatillugu piumasarisat piviusunngortikkusutallu suunnersut. Allatut oqaatigalugu: Pisariaqarpoq ataatsimut isiginnilluni anguniagaqarnissaq, Kalaallit Nunaata siunissami attaveqaateqateqarnikkut inissisimamissaa pillugu

Maanna politikikkut anguniagassap ilusissaa akuerineqarnissaalu sulissutigineqarpoq. Tassunga sulinermut atatillugu ataatsimut isiginnilluni anguniagassatut siunnersuut isumassarsiorfigineqarsinnaasoq ataani takuneqarsinnaavoq; Anguniagaq imaattoq:

Kalaallit Nunaat nunaavoq, inuiattut ineriartornermi inuiattullu kinaassutsimik IT-mit attaveqaateqarnermillu ikorfartorneqartoq.

Taamatut ataatsimut isiginnilluni anguniagaqarnerup takutippaa, IT attaveqaateqarnerlu Kalaallit Nunaata ineriartorneranut aalajangiisunut ilaasoq. Tassanilu aamma ersersineqarpoq, attaveqaatitigut eqaatsumik kiffartuussinertit attatiinnarnerisigut ineriartortinnerisigullu, nunap siammasinnerujussuata killilersuutai akimorsinnaagai, Kalaallit Nunaanni inuussutisarsiuutitigut ineriartorneq kulturilu eqeersarsinnaagaa, kiisalu oqaatsit allattaatsillu ataannarnissaanut iluaqutaasinnaasoq. Pissutsit tamarmik Kalaallit Nunaata ataatsimoortinnissaanut iluaqutaasut.

3.4.1 Tunngaviit suut atussappat?

Kalaallit Nunaanni aalajangiisartut tunngaviit suut allaavigissanerlugit isummerfigisariaqarpoq

Ataatsimut anguniakkamut naelqquttumik Kalaallit Nunaanni kikkut tamarmik attaveqaatitigut kiffartuussinernik ullumimut naleqquttunik atuinissaminnik periarfissaqarput. Attaveqaatit kinaassutsimut nunagisamullu pituttorneqassappata pisariaqassaaq, tunngaviit suut attaveqaatitigut pilersuinnermi malinneqassanersut – tassa imaappoq, Kalaallit Nunaanni aalajangiisartut makku isummerfigisariaqarpoq:

1. Attaveqaateqarnermi ingerlatsineq immikkoortukkaarlugu assigiinngitsunik sukka-
sussilimmik ineriartortinneqassaaq. Kalaallit Nunaat niuerfinnut assigiinngitsunut
aggorniarnearpoq. Taamatut periuseqarnermi Kalaallit Nunaat ineriartortitsivin-
nut assigiinngitsunut aggorniarnearpoq, inuussutissarsiornermi ingerlatsisut
inuiaqatigiillu eqiteruffii attaveqaatinik kiffartuussinermi unammillerfiullutillu in-
eriaroriusinnaasut immikkoortillugit. Illuatungaatigut Kalaallit Nunaanni isorli-
unerusut, attaveqaateqarnermi kiffartuussinerni nutaaliasuni unammillerfigissalugit
periarfissaqanngitsut, taakku niuerfinnut arlalinnut aggorneqarsinnaapput.
Taamaattumik pilersuisussaataitanermi immikkut erseqqissarneqassaaq, kiffartuus-
sinerit suut akillu suut isorliunerusuni atorneqassanersut.

Imaluunniit

2. Attaveqaateqarnerup ineriartortinneqarnerani kikkulluunniit tamarmik assigiimmik
atugassaqarlutillu ataatsikkut ineriartortinneqassapput, nunap sukutsitaaniluunniit
najugaqaralarunik. Tassa imaappoq attaveqaatitigut kiffartuussinerni atugassariti-
taasut illoqarfinniikkaanni nunaqarfinniikkaanilluunniit assigiissapput (assersuutiga-
lugu nunaqqatigiit ikinnerpaamik 75-iugaangata). Tamatumap kingunerissavaa, isor-
liunerusut attaveqaatitigut teknologimik pitsanngorsaavigineqarnerat, aamma taak-
kuusussaassapput illoqarfinni kiffartuussinerit neqeroorutigineqartut killissaannik
aalajangiisartussat.

*Ineriartorneq
assigiinngitsunik
sukkassusilik*

Periuseq 1 – assigiinngitsunik sukkaassuseqarluni ineriartorneq – tassani tunngavigine-
qarpoq Kalaallit Nunaata niuerfinnut assigiinngitsunut agguarneqarnissaa, attaveqaatinil-
lu kiffartuussinermi neqeroorutigineqartut assigiinngitsuullutik. Tamatumani qulak-
kearniarneqarpoq, attaveqaatitigut ineriartortitsineri aningaasarsiornikkut periarfissat
annertunerpaaffiini, inuiaqatigiinni aningaasarsiornermi pitsaaqutaasinnaasut atorluar-
neqarnissaat. Ineriartortitsineri tamanna tunngavigissagaanni pingaaruteqarpoq ilua-
naarfiusuniit amigartoorfiusunut matussusiarneq, assigiimmillu akeqatitsineq atorun-
naarsissallugit.

*Inuiaqatigiit atta-
veqaateqarnikkut
nammaqatigiissut*

Periuseq 2 – inuiaqatigiit attaveqaateqarnikkut nammaqatigiissut – tassani tunngavigi-
neqarpoq, attaveqaatitigut ingerlatsineri Kalaallit Nunaata isorartunerujussua illua-
tungilerneqassasoq. Tamatumani apeqqutaassanngilaq, sumi najugaqarneq. Ataatsimut
isiginnilluni anguniakkami attaveqaateqarnerup inuiaqatigiit ineriartornerat kinaassu-
saallu ikorfartortussaavaa, taamaammatt attaveqaatitigut kiffartuussinerit neqerooruti-
gineqartut, taakkulu akii illoqarfimmiikkaanni nunaqarfimmiikkaniluunniit assigiissap-
put.

Tunngaviit taakku immikkoortumi tulliuttumi sammineqassapput, ineriartornermi pe-
riusit assigiinngitsut taakkulu kingunissaat nalilersuutit assigiinngitsut atorlugit saq-
qummiunneqassallutik.

3.4.2 Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut ineriartornermiut atatillugu takorluukkat

Illassutitut nalunaarummi kapitel 9-mi Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnerup ineriartor-
nissanut takorluukkat pingasut saqqummiunneqarput.

- Kisermaasilluni kiffartuussinissamut akuerissut: Takorluukkami tassani TELE-p kisermassilluni attaveqaatinik kiffartuussiniermik ingerlatsisussaataitaanera attatiinarneqarpoq. Taamaalilluni tamanna politikikkut suliaqartut tungaanniit akuerineqassappat, angisuunik ataatsikkoortumillu ingerlatsinermi iluanaaruteqarnissamut periarfissat tamarmik pigiinnarneqassapput, aammalu taperseeqatigiittarnerup atornera ingerlaannarsinnaalluni. Kiffarttuussinissamut akuersissutip nutarterneqarnissaa erseqissarneqarnissaalu kaammattuutigineqarpoq, tassunga ilanngullugu pilersuisussaataitanerup annertussusissaa. Aammattaaq pilersaarut attaveqaateqarnerup ineriartornissaa pillugu politikikkut ullumerniit annerusumik isummersorfingeqartariaqarpoq
- Kiffartuussinerit unammilleqatigiinnerumut ammaannerat: Taamatut pilersaarnermi TELE kisimi Kalaallit Nunaanni attaveqaatinik sanaartornissamut ingerlatsinissamullu pisinnaatitaassaaq. Kiffartuussinernilli unammilleqatigiinnermut ammaasinerup kingunerisaanik attaveqaatitigut kiffartuussissutit niuerutigineqarnerat ingerlatseqatigiiffinnut allanut (kiffartuussinernik tuniniagaqartunut) ammaanpeqassaaq. Taakku akiliillutik TELE-p attaveqaasersuutai kalaallit suliffeqarfinut niuernikkullu iluanaarfiusinnaasuni inuinnarnut kiffartuussinernik pilersuinerminni atorinnaassavaat. Unammilleqatigiinnerup atuutsinneqalerneratigut ullumikkut nakkutilliissutini atorneqartuni, piviusorsiuungitsutut annertuallaartullu taaneqarsinnaasuni pissutsit arlallit niuerfimmi unammillerfiusumi eqaatsumik atorsinnaassangilat. Nakkutilliinermik suliaqarneq annertusisariaqarpoq, TELE-llu attaveqaatitigut aqqutaanut isernissamut ersarissunik maleruagassaqartariaqarluni.
- Unammilleqatigiinneq tamakkiisoq. Pilersaarummi tassani attaveqaateqarnermi niuerfintut tamanut killeqanngitsumik ammaassisoqarpoq. Tassalu kikkulluunniit Kalaallit Nunaanni sumiiffinni, iluanaaruteqarluni ingerlatsiviusinnaasutut nalilerneqartuni nalunaarasuartaateqarnermi attaveqaatinik pilersuisinnaalerput ingerlatsinnaalerlutillu. Taamatutaaq kikkulluunniit attaveqaateqarnermi kiffartuussissutini qanorluunniit ittunik neqerooruteqarsinnaalerput, kiisalu attaveqaateqarnermi atortut qanorluunniit ittut tuniniarsinnaalerlugit. Kiffartuussinernik unammilleqatigiinnermik ammaassineq assigalugu nakkutilliinermik suliassatigut annertuumik nutarterisoqartariaqarpoq, tassanilu piginnaasat qaffassarlugit. Tamatumunnga pissutaavoq ataatsimoortumik attaveqaatit aqqutaanik atuinermi, unammilleqatigiinnermut atatillugu TELE-p naligiunngitsumik inissisimanerata nakkutilliinerup nukit-torsarneratigut ”ersigunnaarsinnissaa”

Ineriartortitsinissamut periutsit pingaarnert marluk aamma ilusiliat pingasut tunngavigalugit kalaallit nalunaarasuartaateqarneranni ineriartortitsinissamut periarfissat imatut ilusilerneqarput:

Takussutissiaq 3.4.2-1: Ineriartornermi periarfissat

	Tunngavik 1: Ineriartorneq assigiinngitsunik sukkassusilik		Tunngavik 2: Inuiaqatigiit qarasaasiorsortut pissaaffeqaatigiissut
Pilersaarut A: Akerissut kisermaassinertu	1A	x	2A
Pilersaarut B: kiffartuusinerit unammilleqatigiiffiusut	1B		2B
Pilersaarut C: Tamakkiisumik unalleqatiginneq	1C		2C

Ilusiliaq 2B aamma 2C eqqarsaatigalugit taakku piviusorsiorpalaanngillat, inuiaqatigiinni attaveqaatinik nammaqatigiinnermi taperseeqatigiittarneq assigiimmillu akeqartitsineq, unammeqatigiinnermut attuumassuteqartinneqarsinnaanngitsut tunngavigineqarmata. Unammilleqatigiinnerup atugaalerneratigit – annertuumik – akit unammilleqatigiiffiullutik appartinneqartarput, kikkullu tamarmik sullinneqarnerminni aningaasartuutaasimasut pallipajaarlugit akiliisarput – tamanna tunngavimmigit inuiaqatigiinni attaveqaatinik nammaqatigiinnermut akerliuvoq. Taamaallunilu ”ineriartortitsinisamat ilusiliat” sisamat kisinngorupput.

Takussutissiami siuliani takutinneqartumi kalaallit nalunaarasuartaatitigit ataveqaatigiittarnerat maannarpiaq 1A-p aamma 2A-p akornanniippoq – taannalu x-imik nalunaarsorneqarpoq. Tassalu pilersuineri assigiimmik akeqartitsineq ikorfartoriarlugu annertuumik taperseeqatigiittarneq atornerarpoq, tamannalu inuiaqatigiinni attaveqaatinik nammaqatigiinnerup tungaanut tikkuussivoq. Akerlianik kiffartuusinerit arlallit – mobiltelefonarneq ilanngullugu – innuttaasunit tamarmiusunit atorneqarsinnaanngillat, tamannalu ineriartortitsineri sukkassutsit marluk atornerarnerinut tikkuussivoq. Immaqa oqartoqarsinnaavoq, ineriartortitsinissamat periarfissat nassuiarneqartut sisamat aallaavissatut tamakkiisuusut, tassangaanniillu kalaallit nalunaarasuartaateqarnerat siumut ingerlasussanngorlugu aqunneqarsinnaasoq – kisermaassissaatitaanerup piginnarneraniit tamakkiisumik pisariillisaanermut.

Tassalu ilusiliat akornanni akuleriisitsinerit assigiinngitsorpassuit eqqarsaatigineqarsinnaapput – assersuutigalugu kiffartuusissutinik pisariillisaaneq mobileqarnermi attaveqaatitigit unammillernerup tungaanut annertusineqarsinnaavoq, imaluunniit internetikkut sullississutinik tuniniagaqartut (ISP-t) TELE avaqullugu qaammataasat pisinnaasaannik pisinissamat akuerineqarsinnaapput. Attaveqaatinik niuerfinnik pisariillisaanissamat assersuutit taamaattut piviusunngorsinnaapput, aqqiigallarnertullu pitsaasutut malunniussinnaallutik. Tamanna pissappat kiffatuussissutinik pisariillisaanissamat ilusiliani ”akoorneqanngitsumi” nassuiaasiamut naleqqiullugu annertusisamik iluarsinissaq pisariaqassasoq qularnanngilaq.

Ineriartortitsinissamat ilusiliat sisamat kinguleruttuni nassuiarneqarput – aallaqqaammut assigiinngitsunik sukkassuseqartitsilluni ineriartortitsinissamat periutsit, tamatumalu kingorna inuiaqatigiinni attaveqaatitigit nammaqatigiinneq.

3.4.3 Ineriartornermi pilersaarutaasinnaasut sukkassutsit assigiinngitsut tunngavigalugit

3.4.3.1 Pilersaarut 1A: Kisermaassisumik niuernerq sukkassutsini assigiinngitsuni ineriartortitaasoq

Pilersaarummi tassani naalakkersuinikkut/aqutsinikkut attaveqaateqarnermik ingerlatsivimmik qanimut nakkutilliineq kiffartuussinissamut akuerissut aqputigalugu pissaq aammalu niuernerq inuiaqatigiinnilu aningaasarsiorneq aallavigalugit, pilersuiviusussanik akuerisaasumik assigiinngisitsineq ingerlanneqassalluni.

Periarfissaqarput (annerusumik minnerusumilluunniit) akinik assigiinngisitsinermi pinaveersimatitsissalluni, tamanna akileraarutit aqputigalugit tapiisarnikkut isorliunerusuni akit qaffannaveersaartinnerisigut pisinnaavoq

Kisermaassilluni niuernerup attatiinnarnerata kingunerissavaa TELE-p tamarmiusup ingerlatiinnarnissaata naleqqunnerpaanissa, assersuutigalugu attaveqaatit aqputaasa immikkut selskab-iliullugit agguataarneraninngarnit.

Tatumap kingunissai ataani takuneqarsinnaapput.

Tabeli 9.4.1-1: Kisermaassisumik niuernerup kingunisai sukkassutsini assigiinngitsuni

	PITSAAQUTIT	AJOQUTIT
Naleqqussaaneq	- Ineriartortitsinissamik pilersaarut taanna – allat tamaasa allanngortinnagit – unammillernermik periarfissiunerminngarnit naleqqussaaneermik mikinerungaatsiartumik kinguneqassaaq. - Pisortanit pigineqarnermi naleqqussaaneq ajornaannerulisaaq - Sulisut ilinniarsimasut amigaa-taanerannik ajornartorsiuteqarneq minneruvoq	TELEp ilaata tuninerata naleqqussaaneq ajornarnerulersissavaa
Atuisut	- Sullissinissamut neqeroorut qularnaanneroqalunilu allanngujaanneroqaaq - Akinik allanngorartitsisoqarsinnaavoq - Illoqarfuit isorliunerusullu assigiinngisitsiffigineeqarnerat ajunnginnerusumik aquneqarsinnaavoq	- Sullissinissamut neqeroorut qan-gatoortoq - Isorliunerusut illoqarfinni annerusunitut sullissisutit assiginik ne-roorfigineqanngillat - Isumalluutiviit nunaqarfinniit illo-qarfinnut nutsernerusarput – pin-gaartumik sullivinnit inuussutis-sarsiutaasunit
Attaveqarnermik itmillu ingerlatsiviit	Angisuunik ataatsikkoortumilu ingerlatsinerit pitsaaqutaat tamakkiisumik	- Nukituussuseq nutaaliernerlu amigaataassapput - Piginnaanillit isumassarsiallu qu-

Politikkik-kut/aqutsinikkut nakkutilliilluarnik-kullu assigiinngisitsineq pinaveersimatinneqassaaq

• Assersuutigalugu peqqinnis-samik ilinniartitaanermillu ingerlatsivimmi IT-p atornera ajornaatsuusaaq • TELE aningaasaliiffiusinnaasutut pilerinarnarulissaaq nalorninaannerulerlunilu – tunisinermi aki angisooq angunegarsinnaassaaq.	larnaatsumik iluaqutaasinnaasut pitsaanngitsumik atugaanerat

3.4.3.2 Pilersaarut 1B: Killilimmik unammilleqatigiinnermik ammaassineq, kiffartuussinerni neqeroonert unammillerfiusinnaalersillugit.

Nakkutillineq sakkortoq, ajornartorsiutinik qaangiiniarfiusoq, immikkoortitsinnigitsaq

Pilersaarutip taassuma naalakkersuinikkut sukumiisumik piareersarnissaaq aamma niuerfimmik nakuutilliinnerup qanimut nalimmassarneqarnissaa piumasaaqatigissavai, suliasalli qanoq ittuussusiat allanngorassaaq pilersaarut 1A-mut naleqqiullugu naapertuutstillugulu, tassani ilaatigut sammineqarmat akerleriinnernik aaqqiineq. Unammilleqatigiinnermi ataatsimoorluni aallaavik taanna pisumi uani nalunaarasuartaatikkut atassuteqarnermi ataqatigiinnermut attaveqarfuit ataatsimootippai, peqatigiit soqutiginnittut assigiinnik periarfissaqarlutik iserfigisinnaasassaat.

Tamanna taamaallaat pisinnaavoq kiffartuussinert attaveqaatillu aqquutaasa avissaartinertisigut. Suliniut taamaattoq pisariaqarpoq ataqatigiinnermut attaveqarfuit aqutigalugit aalajangersimasumik kiffartuusinissamut aningaasartuutit takunegarsinnaalersikkumallugit. Erseqqissarneqassaaq, TELE massakkut kisermaassilluni-ingerlatsisutut ingerlatsivittut arlalittut allatut ajornartumik agguataartariaqanngimmat, paarlattuanilli minnerpaatut ataveqaatit aqquutaasa kiffartuussinerrillu naatsorsuusiornikkut immikkoortiterneqarlutik.

1A peerneqarpat akornutaasussat

Killilimmik unammilleqatigiinnerup ammaanneqarneratigut akornutaasinnaanut ilai Pilersaarut 1A-mi peerneqarsinnaapput, kisianni Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi assigiinnngitsitsinernik isorliunerusunut pitsaavallaanngitsunik pilersitsiviusinnaalluni. Tamatumap nassataraa, matumani pilersuisussaataanerup minnerpaamik Pilersaarut 1A-misulli naqissuserneqarnissaa pisariaqarmat.

Takusassiaq 3.4-3: Kiffartuussinert unammilleqatigiinnermut ammaannerisa kingunissai

PITSAAQUTIT	AJOQUTIT
Naleqqussaaneq	• Naleqqussaanissap katitigaanera annerulissaaq (naleqqussaasunik sulisoqarnissaaq annertusissaaq) • Sulisunik suliaminnut ilinniagarsimasunik amigaateqarneq annertusissaaq

		• TELE inuinnarnut isumagisas-sanngorsassappat naleqqussaasut TELEllu akornanni pissutsit sakkortusissagunarput
Atuisut	• Illoqarfinni angineri sullissinis-samut neqeroorutit amerlanerul-lutillu allanngorarterussapput • Akinik allanngorartitsinissaq pi-sinnaavoq	• Isorliunerusut illoqarfinni sullis-sisutaasussat assinginik neqe-roorfigineqassanngillat • Atuisut namminersortut akitigut periarfissatigullu katitigaaneq an-nertunerujartuinnartoq paasiumi-naalligaluttuinnartorlu misigissa-vaat • Isorliunerusuni inuussutissarsior-nerup ilamernga pitsaannginneru-sunik periarfissaqalissaaq
Attaveqar-nermik it-millu inger-latsiviit	• Nukittunerusut nutaaliernerusul-lu • Piginnaanillit isumassarsiallu ator-luarnerunerat	• Attaveqaateqarnermik politikik-kut anguniakkat siuarsagaanerat akit appartitigaaneranni, assersuu-tigalugu peqqinnissamat ilinniar-titaanermullu ingerlatsivinni, ajornarnerulissaaq • TELE aningaasaliiffiusinnaasutut pilerinanngitsutut saqqummissaaq

3.4.3.3 Scenario 1C: Niuerfik tamatigoornerusumik unammillernissamat periarfissalik

Pilersaarusiame uani kiffartuussinertigut attaveqaatillu aqputaasigut unammillernissaq ammaanngarpoq. Taamatut niuerneramik aaqqiineq pilersaarutip 1B-ip ineriartorteqqinenranik aallaveqarpoq, tassami 1C-mi kiffartuussinernik ingerlatsisut aammalu attaveqaatit aqputaannik ingerlatsisut namminersortut pilersinnaanissaat periarfissinneqarmat.

Matumani pilersaarut 1B-mi oqaatigineqartut aamma atuupput pingaaruteqarlutillu.

Kisianni unammillernerup annertusineranitigut niuernerup sunniutaai annertusissusaapput. Pilersaarummi uani kiffartuussinernik neqeroortup attaveqaatit aqputaat suli atorsinnaasavaa, kisianni taassuma saniaitugut attaveqaatit aqputissaannik allamik sanasinnaalluni, taamaalilluni unammillernermi periarfissani immikkunik ittunik nioqquteqarnermigut nukittorsarsinnaallugu – sooranmi nammineq akiliilluni akisussaallunilu.

Attaveqaatit ledningeqanngitsut tunngaasigut suliniuteqartoqarsinnaanera

TELE-mut unammillertoq periuseq manna malillugu tunngaviatigut fiberimik attaveqatini pilersissinnaavaa, kisianni Kalaallit Nunaata sananeqaataa allanngortinneqarsinnaanngimmat, ilimanarnerusoq taamatut suliniuteqarnerit annermik attaveqaatinik ledningeqanngitsunik tunngaveqarumaartut. Attaveqaatinik ledningeqanngitsunik atuisnermi, pisariaqarpoq teknologimut tassunga atasunik frekvensinik atuisinnaanissaq.

Tamatumap kingunissai takusassiami ataaniittumi takuneqarsinnaapput.

Takusassiaq 3.4-4: Unammilleqatigiinnerup tamakkiisumik ammaanpeqarnerata kingunissai

	PITSAAQUTIT	AJOQUTIT
Naleqqus-saaneq		- Niuerneq ingerlatikkumallugu pisariaqarpoq annertuunik malittarisassiornissaq – ilimagisariaqarlunilu malittarisassat malillugit inuttanik amerlilerinissaq - Sulisut naammattumik ilinniagarsimannngitsut amerlillutillu ajornartorsiutaanerulissapput - TELEp namminersortunut isaassinnaanera malittarisassiortunik TELEmillu avissaarsimanerulersitsisasoq ilimagineqarsinnaavoq
Atuisut	- Illoqarfinni annerusuni sullissinissamut neqeroorutit amerlanerulerlutillu assiginnngiaarnerulissapput - Akinik allanngorartitsineq ajornassanngilaq	- Illoqarfinni annerusuinnarni atuisut pitsaaqutinik pissarsissapput - Nunaqarfinniit illoqarfinnut nutsertoqarnerulissaaq - Atuisut namminersortut pisarsersuigaluttuinnarnermik paasiuminaanerulernermillu misigisaqassapput - Unammillersoqariartortillugu inuussutissarsiortut suliffeqarfillu sullitat – namminersortuullutik atuisuninngarnit – sullissinissamut neqeroorutitik iluaquteqarnerussapput.
Attaveqarnermik itmillu ingerlatsiviit	- Nukittunerusut nutaaliernerusullu - Piginnaanillit isumassarsiallu atorluarnerunerat - Allat aningaasalissutaat Kalaallit Nunaannut pissapput - Ataqatigiinnermut attaveqarfiit pisinnaasaat annertusissapput	- Attaveqaateqarnermik politikikkikut anguniakkat siuarsarnerat, assersuutigalugu peqqinnissamut ilinniartitaanermullu ingerlatsiviit akinik appaaffiginerat, ajornarnerulersitaassaaq - TELE aningaasaliiffiusinnaasutut pilerinannngitsutut saqqummissaaq - Angisuunik ingerlatsinermi – aamma ingerlatseqatigiissitsinermi pitsaaqutit assinganik annertussusilimmik iluaqutigineqarsinnaasannngillat - Pitsaassuseq apparatarsinnaavoq - Naalagaaffik tamakkiisumik piginnittoralugu niuernerup pisarinnerulersitap ingerlatiinnarnissaa ajornartorsiutitaqalersinnaavoq

3.4.4 Attaveqaatitigut nammaqatigiinneq tunngavigalugu pilersaautaasinnaasut

3.4.4.1 Pilersaarut 2A: Kiffartuussinerit tamarmik kiffartuussisumit ataatsimit atuisunut tamanut assigiimmik neqeroortigineqassapput.

Politikkikkut nakkutigininneq sakkortoq

Pilersaarummi tassani attaveqaateqarnermi politikkikkut qanimut nakkutilliineq ingerlaannassaaq, kiffartuussinissamullu akuersissut aqputigalugu attaveqaateqarneq ingerlanneqassalluni, kiisalu akuersissummik pigisaqartoq inuiaqatigiit ineriartortinneqarnerani tunngaviliussat malillugit sullinissusaatitaalluni.

TELE ataatsimoortinnaraanni ajunnginneruvoq

Kisermaassisusaatitaanerup attatiinnarneqarnissaata nassatarissavaa, TELE-p soorlu attaveqaatit aqputai eqqarsaatigalugu aggulunnagu ataatsimoortinneqarnissaa. Aamma kikkunnut tamanut assigiimmik atugassaqartitsinermik piumasaq piviusunngorsinnaanerussaaq, ataasiinnarmik neqeroortoqarpat, taassumalu nuna tamaat pilersortussaallugu.

Pilersuisussaati-taanermut namminersortunngorsaaneq atuumassuteqanngitsut

Taamaalilluni pilersuinissamik kissaatip piviusunngortinnissaanut amigartoorfiusut iluanaarfiusunit matussuserneqarnissaat akuersaaruminarnerussaaq. Tamatumani kikkut tamarmik assigiimmik atugassaqartitaagaluartut, aalajangersaasoqarsinnaavoq (assersuutigalugu atuinerpaanut) akikillisaasinnaanernik nassataqartunik

Pilersaarummi matumani pilersuisussaati-taanermut tunngasut taasariaarupput, taakkumi ineriartortitsinermi tunngavissanut ilaareemata. Aammattaaq Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnerup niuernikkut naleqassusaa eqqartussaallugu pisariaarutissaaq politikkikkut aqutsineq ingerlanneqartussaammat.

Kingussai ataani takuneqarsinnaapput.

	PITSAAQUTIT	AJOQUTIT
Naleqqussaaneq	Sulisussat piginnaanillit amigaa-taanerujussuat ajornartorsiortitsinerallu minnerpaaffianiitinneqalis-saaq	Naalakkersuinikkut najoqqutassiat atugassisutillu pillugit sulliviit innuttaasullu (illoqarfanneersut) isornartoriunerat annerulissaaq
Sullitat	- Suliarinnissinnaasorpasuaqas-saaqqulakkiikkanik pisinnaalluar-tunillu - Illoqarfiit isorliunerusullu assi-giingisinneqassanngillat - Nunaqarfinniit illoqarfinnut nus-sornerit kigaallisinneranut peqa-taaratarsinnaavoq	- Suliarinnissinnaasut taakkutoqqat - Sullissinerit isorliunerusunit illo-qarfinni pineqarsinnaasunik killi-liiffigissavaat
Attaveqarnermik it-	Angisuunik ataatsikkoortumillu ingerlatsinerit pitsaaqutaat tamak-	Nukituussuseq nutaaliernerlu a-migaataassapput

PITSAAQUTIT	AJOQUTIT
millu ingerlat-siviit • kiisumik iluaqutigineqarsinnaavoq • Assersuutigalugu peqqinnissamik ilinniartitaanermillu ingerlatsivimmi IT-p atornera ajornaatsuusaaq	• Nalunaarasuartaatikkut atassuteqarnerup atortortuisa arriitsumik ineriartortertarsinaanerat. • Piginnaanillit isumassarsiallu qularnaatsumik iluaqutaasinnaasut pitsaanngitsumik atugaanerat • TELEp [ilaata] tuninissaa ajornarpoq

3.5 Ingerlariaqqinnissaq

Siusinnerusukkut oqaatigineqartut attaveqaateqarnermi ingerlatsivik ingerlalluartoq makkuninnga ilisarnaateqarpoq:

- Kiffartuussinerit akikitsut, ataasiakkaat pisariaqartitaannut naleqqussarsimasut.
- Attaveqaateqarnermi aserfallatsaaliinernut, sanaartornernut ineriartortitsinernullu aningaasaliissarnikkut.
- Attaveqaateqarneq eqaatsumik aaqqissuusaaq isumannaatsorlu.

Maanna Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnerup aaqissussaanerata qulaani taaneqartut annerpaartai pigai. Ullumikkut Kalaallit Nunaat attaveqaatitigut aaqqissuusaaqnikkullu suliarilluagaavoq, aammalu pitsaasunik kiffartuussinernik tatiginartunik, nuna tamakkerlugu atorneqarsinnaasunik peqarluni. Taamaattoq kisermaassinermik ingerlatsineq isornartorsiorneqarpoq – illoqarfinni annerni kissaatigineqartut pisariaqartinneqartullu aallaavigalugit kiffartuussinernernik naammattumik naleqqussaasoqartannginnera pillugu – aammattaq data-nik attaveqatigiittarnermut atatillugu akilersueriaaseq ilaurineqanngilaq.

Teknologip iluani ineriartorneq sukkasooq Kalaallit Nunaannut annertuumik iluaqutaasinnaavoq. Kisianni Kalaallit Nunaanni attaveqaatitigut niuernerup qanoq inissineqarnissaa apeqqutaalluinnarpoq, iluaqutissaq tamatuma atorluarneqassappat.

Kalaallit Nunaanni attaveqaatit pillugit nalunaarut aalajangiinissamut atatillugu isumasarsiorfissatut eqqarsaataavoq. Aalajangiinissamut atatillugu oqallinnissami tunngavigineqarsinnaapput pingaarnersiulluni toqqagassat marluk:

- Teknologit nutaat atuutsilernissaat akillu qanoq naleqqussarneqassappat? Assigiinngisitaartuussappat imaluunniit nuna tamakkerlugu assigiissappat?
- Attaveqaatitigut niuernerup qanoq aaqqissuunneqassava? Kisermaassilluni kiffartuussinissamik ingerlatsinermiit - kiffartuussinernik ataasiakkaanik namminersortunngorsaanermut - taavalu tamakkiisumik namminersortunngorsaanermut?

Attaveqaatit ineriartortinneranut atatillugu aalajangiinissat oqittuinnaangillat. Illoqarfinni attaveqaatitigut kiffartuussinerni akit appartinneqarsinnaagunaraluarput teknolo-

gillu nutaat atuutilersinnaallutik. Kisianni taava iluanaarfiusuniit amigartoorfiusut matussusiisarnernut periarfissat annikillissapput, illoqarfilu angisuut avataani ineriartortitsinernut periarfissat annikkilissallutik aammalu niuernerme nakkutilliinerup aqutsinerullu annertusarnissaa pisariaqassalluni. Namminersortunngorsaaneq eqqunneqassappat ullumikkat akit atuinneqassappata, isorliunerusuni telefoninut kiffartuussinerit ingerlaannarnissannut 38-48 mio.kr-it aningaasaliissutissatut nassaariniarneqartariaqassapput.

Europami namminersortunngorsaanerup kingunerisaanik attaveqaatitigut kiffartuussinerit akikinnerulersimapput nioqutissallu amerlanerulersimallutik. Namminersortunngorsaaneermi pisariaqarsimavoq peqqissaartumik ersarissunillu inatsisiliornissaq, aamma tamanna nukinnik piffissamillu annertuumik atuiffiusariaqarsimavoq. Tamatumani qitiusumik kiffartuussisut ajornartorsiutaanerpaasimapput.

Kalaallit Nunaanni namminersortunngorsaaneermi aallartissimanerup ingerlateqqinnissaa periarfissaqarpoq, tamatumani attaveqaateqarnermi kisermaassinermut atatillugu ingerlatat aalajangersimaqqinnaartut pineqarput: Ikkussuinermut atatillugu niuerfik attaveqaatitigullu atortunik tuniniaaneq. Assersuutigalugu kiffartuussinerit ataasiakkat namminersortunngorsarneranut atatillugu Internetimik aallarniutigineqarsinnaavoq, tamatumani niuertut nutaat (ISP-it) TELE-p attaveqaatitigut aqutaannut isersinnaalersillugit, taamaallillutik Internetimik atuisunut allanullu kiffartuussinernut assigiinngitsunut tuniniaasinaalersillugit. Taamaallillugit kiffartuussinerit unammillerfiusinnaanersut misilinneqassapput – unammilligassarli annerpaaq tassaassaaq TELE-p aqutaanik atuinermik akilersuineq naapertuilluarnerpaat qanoq ittuussanersoq.

Alloriaqqikkusukkaanni, assersuutitit eqqarsaatigineqarsinnaavoq mobilip tungaatigut unammilleqatigiinnerup eqqunissaa, tamannali pisinnaatillugu aatsaat TELE-p attaveqaatinut aqputaa nassiussinernut atorneqassappat. Tamatumap annerpaamik kingunerisinnavaa kinguaariit pingajussaanik mobilitefonip Nuummi atulnerna, taannalu mobilitigut kiffartuussinernut nutaanut arlalinnut ammaassissussaavoq. Taamatulli namminersotunngorsaasoqassappat annertuumik nakkutilliinissaq pisariaqassaaq, tamatumani ilaatigut isummerfigisariaqassamat, qanoq telefoninik atuinissamik neqeroortut assigiinngitsut oqaluussinernik ingerlatsissassanersut. (interconnect-imik isumaqatigiisutit)

Aamma eqqarsaatigineqarsinnaavoq illoqarfinni ledningeqanngitsumik teknologip atulernissaanik akuersissuteqarnissaaq, suliffeqarfyllu TELE avaqqullugu qaammataasanik atuisinnaanissaat periarfissillugit. Taamaallillutik niuertut arlaannaanulluunnit attuumasuteqanngitsut Internetimik neqeroorsinnaanissaannik aammalu soorlu Nuummi Sisimiunilu TELE-p attaveqaatinut aqputaa avaqqullugu nunanut allanut telefonikkut attaveqarsinnaanissaanik periarfissinneqarsinnaassapput. Periarfissaq atuisut qinigassaqarnissamik akillu assigiinngitsut aallaavigalugit atuisinnaanissamik kissaataannik piviusunngortitsinnaasoq – kisianni aamma tamanna TELE-p qaammataasamik piffissamik sivisuumik atugaanik atorluaanngitsoornermik kinguneqartitsisinnaavoq.

Maannakkorpiaq periarfissatut isikkoqarpoq immikkoortuni amerlanerpaanut atatillugu kisermaassissusaataanerup attatiinnarnissaa, kiffartuussinissamullu akuerisissutip nu-

Kapitel 3: Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnermi ineriartorneq

Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarneq pillugu nalunaarusiamit pingaarnersiukkat 2004

tarternissaa, taamallilluni attaveqaateqarnerup ingerlanneqarnerani iluasisariiallit aaqqissuunneqarnissaat akilersornissaallu pisinnaaniassammat. Tassungali atatillugu kaammattuutigerusunnarpoq nakkutilliinerup annertusineqarnissaa, TELE-llu attaveqaateqarnerup pilersaarusioneranut atatillugu nakkutilliinikkut illuatingilersornissaa.

Unammilleqatigiinneq eqqunneqassappat eqqunneqassanngippalluunniit – Nakkutilliinerup arlaannaannulluunniit atanngitsup avissaartillugu namminerlu ingerlasunngortillugu nukittorsarnissaa eqqarsaatigeqqunarpoq. – politikkimiit peerlugu nakkutilliisut piginnittullu avissaartillugit. Taamatut nakkutiginninnerup aallavigissavai inatsisit nutartikkat, piffissaq ungasinnerusoq isigalugu tunngavissatut politikkikkut suliap ingerlaqqinnissaa pillugu aalajangiussat.

TELE- p aggulunnissaa pillugu Kalallit Nunaanni oqallinnermi isummat periarfissallu assigiinngitsut saqqummiunneqartarsimapput. Attaveqaatit pillugit nalunaarummi matamani inerniliussaq tassaavoq, TELE-p attaveqaatitigut aaqqissuunneqarnera kiffartuussinertaalu avissaartissallugit naleqquttunngitsoq. Misilittagakinneq, aaqqissuusinermi nutarterinermilu amigaateqalersinnaaneq kiisalu allafissornikkut nakkutilliinikullu aningaasartuutit qaffannissaasa, taamatut iliornermi iluaqutissanut sanilliullugit aningaasartuutissat annertunerungaatsiarnissaat ilimanarput.

Aalajangiinissat ilungersunartussaapput. Aalajangiiniarnermilu sumut ingerlarusunneq apeqqutaassaaq. Allatut oqaatigalugu pisariaqarpoq, Kalaallit Nunaanni ataatsimut attaveqaateqarnerup inuiaqatigiillu ineriartortinneqarnerisa akornanni anguniagaqarluni ingerlanneqarnissaat, anguniagarmi tamanna tunngaviusussaavoq Kalaallit Nunaanni attaveqaateqarnerup siunissami aaqqissuussaneranut atatillugu alajangiisarnissanut.